

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

**ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ**

«Στρατηγικές Έξυπνης Εξειδίκευσης.

Μελέτη Περίπτωσης: Η περιφέρεια Κρήτης»

“Smart Specialization Strategies. Case Study: The Region of Crete”

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Εισηγητές: Δημάκη Παναγιώτα ΔΤ 7361, Ζαχαριουδάκη Άννα-Μαρία ΔΤ 7323

Επιβλέπων: Γεώργιος Παπαμιχαήλ

©

Ηράκλειο, Φεβρουάριος, 2020

Υπεύθυνη Δήλωση : Βεβαιώνω ότι είμαστε συγγραφείς αυτής της πτυχιακής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχαμε για την προετοιμασία της, είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στην πτυχιακή εργασία. Επίσης έχουμε αναφέρει τις όποιες πηγές από τις οποίες κάναμε χρήση δεδομένων, ιδεών ή λέξεων, είτε αυτές αναφέρονται ακριβώς είτε παραφρασμένες. Επίσης βεβαιώνουμε ότι αυτή η πτυχιακή εργασία προετοιμάστηκε από εμάς προσωπικά ειδικά για τις απαιτήσεις του προγράμματος σπουδών του Τμήματος Διοικητικής Οικονομίας και Τουρισμού του ΕΛ.ΜΕ.ΠΑ.

Ευχαριστίες

Με την ολοκλήρωση της παρούσας Πτυχιακής Εργασίας, θα θέλαμε να εκφράσουμε τις ειλικρινείς μας ευχαριστίες στον επιβλέποντα καθηγητή κ. Γεώργιο Παπαμιχαήλ του Τμήματος Διοίκησης Επιχειρήσεων για την επιλογή του θέματος, την υποστήριξη, την υπομονή και τη βοήθεια που μας προσέφερε, σε όλα τα στάδια εκπόνησης αυτής της εργασίας καθώς και για τη συμβολή του στην απόκτηση περαιτέρω γνώσεων. Ακόμη, θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε θερμά τους καθηγητές του τμήματος για τα εφόδια που μας έδωσαν καθ' όλη τη διάρκεια των σπουδών μας, τα οποία θα μας ωφελήσουν στην επαγγελματική μας σταδιοδρομία.

Περίληψη

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η μελέτη της στρατηγικής της «Έξυπνης Εξειδίκευσης». Στα πλαίσια της εργασίας, θα γίνει αναφορά στην εφαρμογή των στρατηγικών αυτών σε Ελληνικό και Ευρωπαϊκό επίπεδο, με ιδιαίτερη έμφαση στην Περιφέρεια της Κρήτης. Πιο συγκεκριμένα, θα παρουσιαστεί αναλυτικά το όραμα για την Περιφέρεια Κρήτης, οι σημαντικότεροι στόχοι της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης της Περιφέρειας Κρήτης, αλλά και οι κυριότερες επιδιώξεις και προτεραιότητες αυτής. Επίσης, η εργασία εστιάζει και δίνει ιδιαίτερη σημασία στη διερεύνηση των προβλημάτων που αντιμετώπισε η Περιφέρεια Κρήτης, κατά την υλοποίηση της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης (RIS3Crete), μέσα σε ένα πολύπλοκο οικονομικό και επιχειρηματικό περιβάλλον.

Ο βασικός στόχος της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης της Περιφέρειας Κρήτης είναι η εξασφάλιση των κατάλληλων, απαραίτητων και σταθερών συνθηκών, για την υλοποίηση επενδύσεων στους τομείς του Τουρισμού, της Αγροδιατροφής, του Περιβάλλοντος και της Γνώσης, αξιοποιώντας στο βέλτιστο βαθμό τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα και τα δυνατά σημεία της Περιφέρειας αυτής.

Λέξεις – Κλειδιά: Στρατηγική, Έξυπνη Εξειδίκευση, Προκλήσεις και Απειλές, Περιφέρεια Κρήτης, Ευρωπαϊκή Ένωση

Abstract

The purpose of this thesis is to study and understand "Smart Specialization Strategies (RIS3)". In this context, attention will be given to RIS3 at the Greek and European levels. The region of Crete has been selected as a local case study to examine RIS3 in isolated regions. More specifically, RIS3 vision, its most important goals, as well as its main objectives and priorities will be examined and presented in detail. Finally, the thesis focuses on the challenges surrounded the implementation phase and highlights a number of implementation barriers particularly relevant for the case of Crete.

Keywords: Strategy, Intelligent Specialization, Region of Crete, Weaknesses and Threats, European Union

Περιεχόμενα

Ευχαριστίες.....	iv
Περίληψη.....	v
Abstract.....	vi
Κατάλογος Πινάκων.....	3
Κατάλογος Εικόνων.....	4
Κατάλογος διαγραμμάτων.....	4
Εισαγωγή.....	5
Κεφάλαιο 1: Η Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης.....	6
1.1 Ιστορική Αναδρομή.....	6
1.2 Ορισμοί.....	10
1.3 Οι Σημαντικότεροι Στόχοι.....	11
1.4 Η Σημασία και η Χρησιμότητα της RIS3 για την Ανάπτυξη.....	16
1.5 Οι Φορείς Σχεδιασμού και Συντονισμού Υλοποίησης στις Στρατηγικές Έξυπνης Εξειδίκευσης.....	18
1.6 Τα Δυνατά Σημεία, οι Κυριότερες Αδυναμίες, οι Σημαντικότερες Ευκαιρίες και οι Μεγαλύτερες Απειλές για την Εθνική Στρατηγική για την Έξυπνη Εξειδίκευση στην Ελλάδα 2014-2020.....	20
Κεφάλαιο 2: Η Πραγματοποίηση Στρατηγικών Έξυπνης Εξειδίκευσης σε Ευρωπαϊκό Επίπεδο.....	24
2.1 Η Στρατηγική «Ευρώπη 2020».....	24
2.2 Οι Επτά Εμβληματικές Πρωτοβουλίες της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020».....	27
2.3 Η Πλατφόρμα S3 (Smart Specialisation Platform).....	31
2.4 Υλοποίηση Στρατηγικών Έξυπνης Εξειδίκευσης σε Ευρωπαϊκό Πλαίσιο.....	33

Κεφάλαιο 3: Ο Σκοπός και η Μεθοδολογία της Εργασίας.....	37
Κεφάλαιο 4: Η Υλοποίηση των Εθνικών και Περιφερειακών Στρατηγικών Έρευνας και Καινοτομίας για την Έξυπνη Εξειδίκευση στην Ελλάδα.....	39
4.1 Γενικά για την Έξυπνη Εξειδίκευση στην Ελλάδα.....	39
4.2 Εθνική Στρατηγική Έρευνας και Καινοτομίας για την Έξυπνη Εξειδίκευση	41
4.3 Οι Περιφερειακές Στρατηγικές Έρευνας και Καινοτομίας για την Έξυπνη Εξειδίκευση.....	43
4.4 Μελέτες Περιπτώσεων Εφαρμογής Έξυπνης Εξειδίκευσης στις Περιφέρειες της Ελλάδος.....	46
Κεφάλαιο 5: Μελέτη Περίπτωσης στην Περιφέρεια της Κρήτης.....	57
5.1 Γενικά για την Κρήτη.....	57
5.2 Σχέδιο «Δυναμική και Βιώσιμη Κρήτη».....	59
5.3 Ανάλυση SWOT για την Κρήτη.....	61
5.4 Προβλήματα κατά την Υλοποίηση της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης στην Κρήτη.....	65
5.5 Προτεραιότητες Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης Περιφέρειας Κρήτης.....	67
5.6 Συμπεράσματα - Αποτελέσματα για τα 4 Συμπλέγματα Κλάδων στην Κρήτη.....	70
Συμπεράσματα.....	72
Βιβλιογραφία.....	74

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 2.1. Οι στόχοι της Ελλάδας σε σύγκριση με τους στόχους της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020».....	26
Πίνακας 2.2. Μελέτες Περιπτώσεων Εφαρμογής Έξυπνης Εξειδίκευσης στην ΕΕ.....	35
Πίνακας 4.1. Οι Στρατηγικές Επιλογές RIS3 και οι 4 Άξονες Προτεραιότητας της ΕΣΕΕ.....	43
Πίνακας 4.2. Οι Τομείς Προτεραιότητας, οι Άξονες Παρέμβασης των Στρατηγικών Έξυπνης Εξειδίκευσης σε Εθνικό και Περιφερειακό Επίπεδο.....	45
Πίνακας 4.3. Το όραμα της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας.....	48
Πίνακας 4.4. Το όραμα της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων.....	50
Πίνακας 4.5. Το όραμα της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου.....	52
Πίνακας 4.6. Το όραμα της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας.....	53
Πίνακας 4.7. Το όραμα της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης της Περιφέρειας Πελοποννήσου.....	55
Πίνακας 4.8. Τομείς Προτεραιότητας των Περιφερειών	56
Πίνακας 5.1. Αποτελέσματα Επιχειρηματικής Ανακάλυψης.....	69

Κατάλογος Εικόνων

Εικόνα 1.1. Η Βιώσιμη Ανάπτυξη και οι Τρεις Κύριες Συνιστώσες της.....17

Εικόνα 2.1. Η Ευρωπαϊκή Πλατφόρμα Έξυπνης Εξειδίκευσης (S3).....32

Κατάλογος Διαγραμμάτων

Διάγραμμα 5.1 Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν Περιφέρειας Κρήτης 58

Διάγραμμα 5.2 Κατανομή του προϋπολογισμού ανά Τομέα – Σύμπλεγμα προτεραιότητας.....66

Εισαγωγή

Αντικείμενο της εργασίας, είναι η ανάλυση του θέματος της «Έξυπνης Εξειδίκευσης» και η υιοθέτηση των στρατηγικών της στην Ελληνική και Ευρωπαϊκή πραγματικότητα. Ο κυριότερος όμως σκοπός της εργασίας αυτής είναι η αναλυτική περιγραφή της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης της Περιφέρειας Κρήτης, που αξιολογήθηκε ως ιδιαίτερα πρωτοπόρα και καινοτόμα, καθώς και η επικέντρωση στα κυριότερα αδύνατα σημεία και στις σημαντικότερες απειλές. Η αναπτυξιακή αυτή στρατηγική αποσκοπεί στην αναβάθμιση των παραδοσιακών και εξελισσόμενων τομέων, αλλά και στη βελτίωση των παραγωγικών δραστηριοτήτων που χαρακτηρίζονται ως ενέργειες υψηλής προστιθέμενης αξίας.

Αναλυτικότερα, η παρούσα εργασία απαρτίζεται από πέντε κεφάλαια.

Στο πρώτο κεφάλαιο, γίνεται μία εννοιολογική προσέγγιση της «Έξυπνης Εξειδίκευσης» ως στρατηγική περιφερειακής καινοτομίας και αναφέρονται οι κυριότεροι σκοποί της. Επίσης, αναλύονται τα δυνατά σημεία, οι βασικότερες ευκαιρίες, καθώς και οι σημαντικότερες αδυναμίες, προκλήσεις και απειλές, που αποτελούν τη βάση της εθνικής στρατηγικής έρευνας και καινοτομίας για την έξυπνη εξειδίκευση.

Στο δεύτερο κεφάλαιο περιγράφονται οι στρατηγικές της «Έξυπνης Εξειδίκευσης» σε Ευρωπαϊκό επίπεδο. Συγκεκριμένα:

Στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται μία σύντομη αναφορά στον αντικειμενικό σκοπό της εργασίας, αλλά και στη χρησιμοποιούμενη μεθοδολογία αυτής. Στο τέταρτο κεφάλαιο, παρατίθενται συνοπτικά οι στρατηγικές έρευνας και καινοτομίας για την Έξυπνη Εξειδίκευση στην Ελλάδα.

Στο πέμπτο και τελευταίο κεφάλαιο, γίνεται μία περιπτωσιολογική μελέτη της εκπόνησης της Έξυπνης Εξειδίκευσης, στην Περιφέρεια της Κρήτης. Πιο συγκεκριμένα, στα πλαίσια αυτού του κεφαλαίου, θα παρατεθούν οι σημαντικότερες προκλήσεις, δυσκολίες, απειλές και προβλήματα που είχε να διαχειριστεί η Περιφέρεια Κρήτης, κατά την πραγματοποίηση της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης. Τέλος,

ακολουθούν τα σημαντικότερα συμπεράσματα και η βιβλιογραφία της πτυχιακής εργασίας.

Κεφάλαιο 1: Η Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης

1.1 Ιστορική Αναδρομή

Τον Νοέμβριο του έτους 2009, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προέβη στη δημοσίευση της έκθεσης με τίτλο: «Knowledge for Growth» ή αλλιώς «Γνώση για Ανάπτυξη»¹. Η συγκεκριμένη έκθεση, που πραγματοποιήθηκε από μία ομάδα εμπειρογνομόνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.), πρότεινε να ενισχυθούν οι επενδύσεις σε συγκεκριμένους τομείς και κλάδους που θα λειτουργούν βοηθητικά με τα υπόλοιπα παραγωγικά περιουσιακά στοιχεία που διαθέτει η χώρα, μέσω εθνικών και κυρίως περιφερειακών κυβερνήσεων. Μακροπρόθεσμα θα δημιουργηθεί διαπεριφερειακό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα δημιουργώντας ανάπτυξη και ευημερία.

Αυτή η άμεση σχέση και εξάρτηση ανάμεσα στην εξειδίκευση, τον τεχνολογικό εκσυγχρονισμό και τη διαφοροποίηση σε τεχνολογικό επίπεδο στη βάση της περιφερειακής ανάπτυξης, συνιστά την ενδεδειγμένη, ιδανική και κατάλληλη λύση στα διάφορα σημαντικά ζητήματα της τοπικής ανάπτυξης. Η συγκεκριμένη λοιπόν στρατηγική πρόταση, ονομάστηκε «Έξυπνη Εξειδίκευση», εξαπλώθηκε με ταχύτατους ρυθμούς και αποτέλεσε κύριο και σημαντικό στοιχείο του προγράμματος Καινοτομίας «Ευρώπη 2020». Η Στρατηγική «Ευρώπη 2020» αποσκοπεί "στην επίτευξη έξυπνης, διατηρήσιμης οικονομικής ανάπτυξης, αλλά και ανάπτυξης χωρίς αποκλεισμούς". Επίσης, οι προτεραιότητες της «Ευρώπης 2020» εστιάζουν εκτός από την ανάπτυξη, στην οικονομία, στον τομέα της απασχόλησης, αλλά και στην κοινωνική πολιτική. Η κοινωνική αυτή πολιτική θα πρέπει να συντονιστεί και να συνδυαστεί με την

¹ OECD, 2013

οικονομική πολιτική, προκειμένου να καταστεί η Ευρωπαϊκή Ένωση μια βιώσιμη - διατηρήσιμη οικονομία, χωρίς προβλεπόμενους αποκλεισμούς².

Θα πρέπει στο σημείο αυτό να τονιστεί ότι "αυτό που κάνει την έξυπνη εξειδίκευση να διαφέρει από τις υπόλοιπες παραδοσιακές βιομηχανικές πολιτικές και στρατηγικές είναι κατά κύριο λόγο η διαδικασία της *επιχειρηματικής ανακάλυψης*. Μέσω αυτής της διαδικασίας, αναδεικνύονται αυτά που μπορεί να πραγματοποιήσει μία Περιφέρεια ή μία Χώρα, , στον τομέα της Έρευνας και της Καινοτομίας"³.

“Η επιχειρηματική ανακάλυψη είναι μια διαδικασία που έχει ως σκοπό την περαιτέρω εξειδίκευση των τομέων που έχει θέσει ως προτεραιότητα η κάθε περιφέρεια. Αναζητά δηλαδή, νέες επιχειρηματικές ευκαιρίες για να αξιοποιήσει την γνώση και να την ενσωματώσει σε αλυσίδες αξίας. Επιπρόσθετα, είναι μια διαδικασία που ενεργεί δυναμικά και συμμετοχικά ώστε να εντοπίσει και να καθορίσει τις προτεραιότητες των δραστηριοτήτων που συνδέουν την οικονομική ανάπτυξη με την καινοτομία και έρευνα, αξιοποιώντας τα ισχυρά σημεία κάθε περιφέρειας.”⁴

Με άλλα λόγια, η στρατηγική έξυπνης εξειδίκευσης ξεχώρισε και υπερίσχυσε σε σύγκριση με παλαιότερες στρατηγικές και πολιτικές, καθώς "επικεντρώνεται στα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα των Περιφερειών, τα αξιοποιεί όσο το δυνατόν περισσότερο, εμπλέκει σε μεγάλο βαθμό τους σχετικούς δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς μέσω μιας διαδικασίας bottom up (από κάτω προς τα πάνω) και στηρίζεται στην ανάπτυξη ενός οράματος για το μέλλον". Επικεντρώνεται και αναγνωρίζει τα μοναδικά χαρακτηριστικά κάθε περιφέρειας ξεχωριστά, δίνοντας έμφαση στην ανάπτυξη των περιφερειών με αποτέλεσμα να ωφεληθεί το εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο. Επιπλέον,

² <http://socialpolicy.gr/2016/08/%CE%B7-%CE%BD%CE%AD%CE%B1-%CF%83%CF%84%CF%81%CE%B1%CF%84%CE%B7%CE%B3%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%B5%CF%85%CF%81%CF%8E%CF%80%CE%B7-2020-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%B7-%CE%BA%CF%81%CE%B9%CF%84%CE%B9.html> – Η νέα Στρατηγική "Ευρώπη 2020" και η κριτική αποτίμηση της κοινωνικής διάστασης στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης

³ <https://www.maxmag.gr/epichirimatikotita/exygni-exidikefsi-chrimatodotisis-stin-ellada/> - Έξυπνη Εξειδίκευση – Χρηματοδοτήσεις στην Ελλάδα

⁴ <http://www.gsrt.gr/central.aspx?slid=12815091138016461528369&JScript=1> – Γενική Γραμματεία Έρευνας και Ανάπτυξης

"η έξυπνη εξειδίκευση χαρακτηρίζεται από έναν εξωστρεφή προσανατολισμό και «χαρακτήρα», βοηθώντας τις περιφέρειες να είναι περισσότερο φιλόδοξες, αλλά και πιο ρεαλιστικές παράλληλα σε σχέση με αυτά που είναι σε θέση να επιτύχουν. Τέλος, η έξυπνη εξειδίκευση βρίσκεται αναμφισβήτητα σε πλεονεκτικότερη θέση από τις προηγούμενες στρατηγικές καθώς συνδέει το τοπικό παραγωγικό δυναμικό με συστήματα παραγωγής γνώσης και αλυσίδες παραγωγής προστιθέμενης αξίας"⁵. Συμπεραίνουμε, ότι η στρατηγική έξυπνης εξειδίκευσης ανταγωνίζεται τις παλιότερες «τυφλές» στρατηγικές, οι οποίες αγνοούσαν τις δυνατότητες και ανάγκες των περιφερειών εστιάζοντας κυρίως στο εθνικό επίπεδο.

Επιπλέον, είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι αρκετές χώρες, είτε είναι μέλη του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) είτε όχι, έχουν επικεντρώσει τα τελευταία έτη το ενδιαφέρον τους και την προσοχή τους στην έννοια της «Έξυπνης Εξειδίκευσης». Ένα παράδειγμα είναι η συνεργασία του ΟΟΣΑ με 12 περιφέρειες της Ευρώπης στοχεύοντας στη βιομηχανική μετάβαση και εδραίωση τους σε μια παγκόσμια οικονομία. Εντόπισαν τους παράγοντες που εμπόδιζαν την ανάπτυξη των περιφερειών και του επιπέδου απασχόλησης αυτών και μέσω της «Έξυπνης Εξειδίκευσης» ενδυνάμωσαν τις στρατηγικές οι οποίες βασίζονταν σε τομείς στους οποίους έχουν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα.⁶ Η «Έξυπνη Εξειδίκευση» αποτελεί μία χρήσιμη και αποτελεσματική στρατηγική που θα μπορούσε να αξιοποιηθεί για την αντιμετώπιση και την έξοδο από την οικονομική κρίση, για την ανάπτυξη αξιόλογης περιφερειακής δυναμικής, εστιάζοντας στα δυνατά σημεία κάθε περιφέρειας, αλλά και για την προαγωγή μιας ανάπτυξης, που βασίζεται στην γνώση, την καινοτομία, την έρευνα και την τεχνολογία⁷.

⁵ <http://ris3.crete.gov.gr/wp-content/uploads/2016/12/RIS3Crete.pdf> - Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης Περιφέρειας Κρήτης

⁶ https://ec.europa.eu/regional_policy/el/newsroom/news/2019/11/14-11-2019-commission-and-oecd-publish-recommendations-to-help-eu-countries-and-regions-achieve-industrial-transition - EUROPEAN COMMISSION

⁷ OECD, 2013

1.2 Ορισμοί

Στο σημείο αυτό, θα παρατεθούν διάφοροι ορισμοί που έχουν δοθεί κατά καιρούς για την «Έξυπνη Εξειδίκευση», που αποτέλεσε και βασικό εργαλείο της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020». Επίσης, θα αναφερθούν στη συνέχεια αυτού του υποκεφαλαίου και οι επικρατέστεροι ορισμοί για την «Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης».

Ως **Έξυπνη Εξειδίκευση** ορίζεται "ο εντοπισμός των μοναδικών και ιδιαίτερων χαρακτηριστικών κάθε χώρας και περιφέρειας, τονίζοντας τα συγκριτικά ανταγωνιστικά πλεονεκτήματά τους, και συγκεντρώνοντας τοπικούς παράγοντες και πόρους γύρω από ένα όραμα για το μέλλον τους, που άγεται από την αριστεία και την εξωστρέφεια"⁸.

Σύμφωνα με τον ορισμό που αποδόθηκε από τους Dominique Foray και Xabier Goenaga (2013), η **Έξυπνη Εξειδίκευση** ορίζεται ως "μια καινοτόμος πολιτική που δίνει ιδιαίτερη σημασία στην αρχή της ιεράρχησης με κάθετη λογική (ώστε να προτιμώνται περισσότερο ορισμένες τεχνολογίες, τομείς, όσοι στελεχώνουν τις επιχειρήσεις) και προσδιορίζει μια μέθοδο, ώστε να είναι σε θέση να εντοπίσει τα συγκεκριμένα προτιμώμενα πεδία. Η λογική της βασίζεται τόσο στο γεγονός ότι, ακόμη και στην εποχή της πληροφορίας, η έννοια της εξειδίκευσης είναι ανέγγιχτη, κυρίως για μικρές οντότητες, όπως είναι οι περιφερειακές οικονομίες της Ευρώπης, όσο και στο ότι το έργο της ταυτοποίησης (σχετικά με το που θα πρέπει να δοθεί άμεση προτεραιότητα) είναι αρκετά δύσκολο και επομένως, απαιτείται μια εκλεπτυσμένη και εξελιγμένη πολιτική σχεδιασμού".

Ο ορισμός που δόθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2014, για την «**Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης**» είναι ο εξής:

Ως **Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης** ορίζονται "οι εθνικές ή περιφερειακές, καινοτόμες στρατηγικές και πολιτικές, που ορίζουν και επιβάλλουν άμεσες προτεραιότητες για την αξιοποίηση συγκριτικού πλεονεκτήματος, με την ανάπτυξη και

⁸ <http://www.gsrt.gr/central.aspx?sld=12014661139616461496396> – Στρατηγική Ευφυούς Εξειδίκευσης

την αντιστοίχιση της δικής τους έρευνας και καινοτομίας με τις αυξανόμενες ανάγκες των επιχειρήσεων, προκειμένου να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά τις ευκαιρίες που ανακύπτουν και τις εξελίξεις της αγοράς με συνεκτικό τρόπο, ενώ αποφεύγουν την άσκοπη επανάληψη και τον κατακερματισμό των προσπαθειών"⁹.

Ουσιαστικά, "η **Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης** απαρτίζεται από μία διαδικασία ανάπτυξης ενός οράματος, ανάδειξης των συγκριτικών πλεονεκτημάτων, προσδιορισμού των στρατηγικών προτεραιοτήτων, αλλά και αξιοποίησης ευφυών τεχνικών, πολιτικών και στρατηγικών, με απώτερο στόχο τη μεγιστοποίηση της ανάπτυξης μίας Περιφέρειας"¹⁰.

1.3 Οι Σημαντικότεροι Στόχοι

Οι Εθνικές/Περιφερειακές στρατηγικές έρευνας και καινοτομίας για την έξυπνη εξειδίκευση (στρατηγικές RIS3), αποτελούν ολοκληρωμένες πολιτικές τοπικού οικονομικού μετασχηματισμού, οι οποίες συγκεντρώνουν τα παρακάτω πέντε κύρια χαρακτηριστικά¹¹:

- Εστιάζουν στην υποστήριξη της πολιτικής και τις επενδύσεις σε κύριες εθνικές/περιφερειακές προτεραιότητες, ευκαιρίες, προκλήσεις και ανάγκες, με απώτερο σκοπό την ανάπτυξη που στηρίζεται κατά κύριο λόγο στη γνώση.
- Αξιοποιούν και εκμεταλλεύονται αποδοτικά τα ισχυρά σημεία κάθε χώρας/περιφέρειας, τα συγκριτικά πλεονεκτήματά της και τη δυναμική για αριστεία στον τομέα της έρευνας και της καινοτομίας.

⁹ https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/2014/smart_specialisation_el.pdf - Εθνικές/Περιφερειακές Στρατηγικές Καινοτομίας για Έξυπνη Εξειδίκευση

¹⁰ <https://www.rc.auth.gr/Documents/Uploaded/eecbdf9e-8138-4633-a6eb-8e34811fd3fd.pdf> - Σχέδιο έξυπνης περιφερειακής εξειδίκευσης για την προώθηση της ανταγωνιστικότητας, της έρευνας και της καινοτομίας

¹¹ https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/2014/smart_specialisation_el.pdf - Εθνικές/Περιφερειακές Στρατηγικές Καινοτομίας για Έξυπνη Εξειδίκευση

- Υποστηρίζουν και προάγουν την τεχνολογική, καθώς και την εφαρμοσμένη καινοτομία και αποσκοπούν στην ενίσχυση των επενδύσεων του ιδιωτικού τομέα, στον θεμελιώδη κλάδο της Έρευνας και της Ανάπτυξης.
- Εξασφαλίζουν την πλήρη συμμετοχή των παραγόντων και των ενδιαφερομένων μερών και υποστηρίζουν την καινοτομία και τον πειραματισμό.
- Αναπτύσσονται στηριζόμενες σε αποδείξεις και τεκμήρια και συμπεριλαμβάνουν εύρωστα συστήματα παρακολούθησης και αξιολόγησης.

Το σκεπτικό και η λογική της πολιτικής RIS3 επικεντρώνεται στα ακόλουθα:¹²

➤ **Η καινοτομία να αποτελεί την άμεση προτεραιότητα για όλες τις περιφέρειες.**

Η πολιτική RIS3 προωθεί και συμβάλει στην δημιουργία νέων θέσεων εργασίας οι οποίες θα βασίζονται στην γνώση και θα εστιάζουν στην ανάπτυξη. Το εγχείρημα αυτό, θα υλοποιηθεί ακόμα και σε αγροτικές περιοχές ή και σε αυτές με την μικρότερη ανάπτυξη ώστε να ωφεληθούν και οι λιγότερο ισχυρές περιοχές και περιφέρειες.

➤ **Να προσανατολίσει τις επενδύσεις και να διασφαλίσει συνέργειες.**

Η πολιτική RIS3 "εστιάζει κατά κύριο λόγο στις προσπάθειες οικονομικής ανάπτυξης - και στις επενδύσεις καθώς και στα ισχυρά σημεία κάθε περιοχής, εκμεταλλεύοντας τις οικονομικές ευκαιρίες, προκλήσεις και τις τάσεις που προκύπτουν κάθε φορά κατευθυνόμενη προς την τόνωση της οικονομίας και την επίτευξη προόδου. Εξασφαλίζει επίσης, συνέργειες και συντονισμένες δράσεις μεταξύ ευρωπαϊκών πολιτικών και χρηματοδότησης, λειτουργώντας συμπληρωματικά στα εθνικά και περιφερειακά προγράμματα και στις επενδύσεις του ιδιωτικού τομέα".

➤ **Να αναβαθμίσει τις καινοτόμες διαδικασίες και πολιτικές.**

Η πολιτική RIS3 "προϋποθέτει και απαιτεί ευφείς, στρατηγικές επιλογές και σχεδιασμό ενεργειών και πολιτικών, που στηρίζονται σε αποδείξεις. Οι προτεραιότητες προσδιορίζονται και καθορίζονται βάσει μιας διαδικασίας ανακάλυψης της

¹² https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/2014/smart_specialisation_el.pdf - Εθνικές/Περιφερειακές Στρατηγικές Καινοτομίας για Έξυπνη Εξειδίκευση

επιχειρηματικότητας από τη βάση με την υποστήριξη στρατηγικών πληροφοριών σχετικά με τα μέσα, τις προκλήσεις, τα πραγματικά συγκριτικά πλεονεκτήματα και την «έξυπνη» δυναμική για αριστεία μιας περιφέρειας (SWOT, παρουσίαση υφιστάμενων προοπτικών και των αναδυόμενων τάσεων, συσχέτιση τεχνολογιών, πλήρη γνώση των αγορών). Στην πολιτική RIS3 ανήκει και η πλήρης εξασφάλιση και διαβεβαίωση ότι το μείγμα πολιτικών, δηλαδή ο συνδυασμός εργαλείων πολιτικής που είναι υπαρκτός σε συγκεκριμένο περιφερειακό περιβάλλον – οικονομικές ενισχύσεις, δανειακές διευκολύνσεις και οποιαδήποτε άλλη υποστήριξη - ενίσχυση, είναι αποδοτικό στην πραγματοποίηση των στόχων της συνολικής πολιτικής, παρέχει σημαντική βοήθεια στις επιχειρήσεις και διευκολύνει την ανάμιξη ιδιωτικών επενδύσεων".

- **Να αναβαθμίσει τη διακυβέρνηση και να εμπλέξει πιο άμεσα όλους τους ενδιαφερόμενους παράγοντες και μέρη.**

Η πολιτική RIS3 συμβάλει στην ενίσχυση και παρότρυνση των κύριων ενδιαφερόμενων για συλλογική δράση με σκοπό την επίτευξη του κοινού στόχου. "Συνδέει λοιπόν στενά, μικρές, μεσαίες και μεγάλο μεγέθους οντότητες, προωθεί την πολυεπίπεδη, πολυσύνθετη διακυβέρνηση και συμβάλει στο σχηματισμό ενός κοινωνικού και δημιουργικού κεφαλαίου μέσα στα πλαίσια της κοινότητας".

Σε οικονομικό πλαίσιο και επίπεδο, οι κύριοι στόχοι της έξυπνης εξειδίκευσης είναι οι παρακάτω¹³:

- **Να αναπτυχθούν και να πραγματοποιηθούν στρατηγικές και πολιτικές οικονομικού μετασχηματισμού.**

Η πολιτική RIS3 "καθιστά αναγκαία και υποχρεωτική μια πλήρη, τοπική προσέγγιση στο σχεδιασμό και την εφαρμογή πολιτικών. Οι πολιτικές απαιτείται να είναι απολύτως προσαρμοσμένες και επικεντρωμένες στο τοπικό πλαίσιο, λαμβάνοντας υπόψη ότι υπάρχουν διαφορετικά μονοπάτια προς την περιφερειακή καινοτομία και την ολοκληρωμένη ανάπτυξη".

¹³ https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/2014/smart_specialisation_el.pdf - Εθνικές/Περιφερειακές Στρατηγικές Καινοτομίας για Έξυπνη Εξειδίκευση

➤ **Να αντιμετωπίσουν επιτυχώς και αποτελεσματικά οικονομικές και κοινωνικές προκλήσεις.**

"Η Ευρώπη είναι διαρκώς αντιμετώπιη με έναν ανταγωνισμό σε παγκόσμια βάση για νέα ταλέντα, ιδέες, στρατηγικές και κεφάλαια. Παράλληλα, η δημοσιονομική λιτότητα υποχρεώνει αρκετές φορές τις κυβερνήσεις να εστιάζουν τους περιορισμένους πόρους σε ελάχιστες περιοχές και μέτρα με πραγματική δυναμική για την ανάπτυξη βιώσιμων θέσεων απασχόλησης και ανάπτυξης".

"Οι στρατηγικές έξυπνης εξειδίκευσης μπορούν επιπρόσθετα να αποτελέσουν ένα σημαντικό εργαλείο, πυλώνα και ισχυρή στρατηγική για τη διαχείριση κοινωνικών, περιβαλλοντικών, κλιματικών, ενεργειακών προκλήσεων και προβλημάτων, όπως είναι για παράδειγμα η αποδοτική διαχείριση πόρων, το ζήτημα της ενεργειακής ασφάλειας και η ανταπόκριση στις έντονες, συνεχείς κλιματικές αλλαγές".

➤ **Να καταστούν οι περιφέρειες περισσότερο εμφανείς σε επενδυτές σε διεθνή βάση.**

"Δίνοντας βαρύνουσα σημασία και προσοχή σε αυτό που προσφέρει σε μια περιφέρεια το μεγαλύτερο ανταγωνιστικό της πλεονέκτημα, η έξυπνη εξειδίκευση συμβάλλει καθοριστικά στην ένταξη της περιφέρειας σε επιμέρους παγκόσμιες αγορές, καθώς και σε αλυσίδες αξίας διεθνούς επιπέδου. Έτσι, θα είναι πιο εύκολη η προσέλκυση του διεθνούς επενδυτικού κοινού, καθώς η εξειδίκευση μίας περιφέρειας σε ένα συγκεκριμένο πεδίο της γνώσης, αποτελεί στοιχείο ζωτικής σημασίας για αυτούς".

➤ **Να ενισχυθούν οι εσωτερικές και εξωτερικές διασυνδέσεις μιας περιφέρειας.**

"Η καλυτέρευση των εσωτερικών διασυνδέσεων υπήρξε για πολλά χρόνια σήμα κατατεθέν της πολιτικής καινοτομίας (π.χ. συμπράξεις πανεπιστημίων, τεχνολογικών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, ερευνητικών κέντρων κ.ά.). Επίσης, οι περιφέρειες απαιτείται να είναι εξωστρεφείς, να είναι τοποθετημένες σε ευρωπαϊκές και παγκόσμιες αλυσίδες αξίας, αλλά και να αναβαθμίζουν τις διασυνδέσεις, τις σχέσεις και τη στενή συνεργασία τους με άλλες περιφέρειες".

➤ **Να αποτραπούν αλληλεπικαλύψεις και αντιγραφές σε στρατηγικές ανάπτυξης.**

Η πολιτική RIS3 "υποστηρίζει και τονίζει ότι οι περιφέρειες θα πρέπει να εφαρμόζουν και να ακολουθούν πολιτικές που είναι απόλυτα προσαρμοσμένες στις ικανότητες, τις πραγματικές δυνατότητες και τις ανάγκες τους. Εξάλλου, η διεθνής διαφοροποίηση αποτελεί το κλειδί για την τοποθέτηση και την είσοδο μιας περιφέρειας σε ένα παγκόσμιο, διαρκώς μεταβαλλόμενο και εξελισσόμενο περιβάλλον".

➤ **Να γίνει συγκέντρωση «κρίσιμης μάζας» πόρων.**

Η πολιτική RIS3 "μπορεί να εξασφαλίσει και να επιβεβαιώσει ότι οι πόροι για την έρευνα, την τεχνολογική ανάπτυξη και την καινοτομία θα εξασφαλίσουν την απαιτούμενη «κρίσιμη μάζα», δηλαδή θα διαθέτουν την απαραίτητη δυναμική για να γίνουν αυτοσυντηρούμενοι, με την στήριξη μέσω συνδυασμένων δράσεων ενίσχυσης ανθρώπινων πόρων και υποδομών γνώσης και καινοτομίας".

➤ **Να προαχθεί η διάχυση γνώσης και διαφοροποίησης στον τεχνολογικό κλάδο.**

"Προκειμένου να ενισχυθεί και να αναβαθμιστεί η κάθε περιφέρεια, βασίζεται στην ανάπτυξη που επικεντρώνεται στη γνώση και την καινοτομία, θα πρέπει να δώσει έμφαση και ιδιαίτερη σημασία στη διαφοροποίηση των τεχνολογιών, για να αναπτυχθούν καινοτόμα προϊόντα και υπηρεσίες, που συνδέονται άμεσα με υπάρχουσες καθιερωμένες τεχνολογίες καθώς και με την περιφερειακή βάση δεξιοτήτων. Η διάχυση και η διασκόρπιση της γνώσης επίσης, είναι απόλυτα επιτυχημένη όταν λαμβάνει χώρα εντός συναφών και σχετικών κλάδων, πεδίων και τομέων".

Συνεπώς, "οι περιφέρειες πρέπει να εστιάσουν και να επικεντρώσουν τις αναπτυξιακές τους προτεραιότητες στο συνδυασμό παρεμφερών οικονομικών δραστηριοτήτων και ενεργειών και να αναζητήσουν καλύτερους τρόπους να συνδυάσουν αποτελεσματικά τα ισχυρά τους σημεία, προκειμένου να υλοποιηθούν νέες παραγωγικές δυνατότητες σε περιοχές με υψηλή και εξελισσόμενη προοπτική ανάπτυξης".

1.4 Η Σημασία και η Χρησιμότητα της RIS3 στην Ανάπτυξη

Η πολιτική RIS3, όπως ήδη προαναφέρθηκε, σχετίζεται άμεσα με την **έξυπνη, βιώσιμη και περιφερειακή ανάπτυξη**.

Αρχικά, η έξυπνη εξειδίκευση αναφέρεται στην υλοποίηση αποτελεσματικότερων και αποδοτικότερων επενδύσεων στον τομέα της έρευνας και της καινοτομίας. Αυτό σημαίνει ότι η καθιέρωση μιας οικονομίας, που θα στηρίζεται κυρίως στη γνώση και την καινοτομία, αποτελεί από μόνη της μία ιδιαίτερα σημαντική πρόκληση για ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση και τη μελλοντική της πορεία. Τα προαναφερθέντα προϋποθέτουν βέβαια την αναβάθμιση της ποιότητας του τομέα της εκπαίδευσης, καθώς και την επικέντρωση και την βελτίωση των επιδόσεων στους κλάδους της έρευνας και της καινοτομίας, σε συνδυασμό με την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας.

Έπειτα, η έξυπνη εξειδίκευση συνδέεται άμεσα επίσης με την βιώσιμη ανάπτυξη. Με άλλα λόγια, προωθείται και ενισχύεται η ανάπτυξη μιας οικονομίας, με πιο αποτελεσματική διαχείριση και αξιοποίηση των πόρων, η οποία θα είναι περισσότερο ανταγωνιστική. Με την επίτευξη βιώσιμης ανάπτυξης, θα ικανοποιούνται οι ανάγκες των σημερινών γενεών και θα διατηρείται αυτή η ικανότητα ώστε να εξυπηρετήσουν τις δικές τους ανάγκες και απαιτήσεις οι επόμενες γενιές. Μέσω αυτής, θα αναπτυχθούν πρωτοπόρες διαδικασίες, στρατηγικές και τεχνολογίες, θα προαχθεί η ανάπτυξη των ευφυών δικτύων, θα ενισχυθούν οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις και ο ρόλος τους, αλλά και θα τονιστούν τα συγκριτικά πλεονεκτήματα των εταιριών.

Επιπρόσθετα, η έξυπνη εξειδίκευση συνεισφέρει καθοριστικά στην επίτευξη ανάπτυξης χωρίς αποκλεισμούς, συμβάλλοντας στην ανάπτυξη μιας οικονομίας, που θα χαρακτηρίζεται από υψηλό βαθμό απασχόλησης, ανεπτυγμένων δεξιοτήτων, παραγωγικότητας, κοινωνικής καινοτομίας και επίτευξης εδαφικής συνοχής. Είναι σημαντικό τα οφέλη και τα πλεονεκτήματα από την επίτευξη οικονομικής και κοινωνικής συνοχής, να γίνουν γνωστά και να διαδοθούν σε όλες τις περιφέρειες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Επίσης, στα πλαίσια της παγκοσμιοποίησης και του έντονου ανταγωνισμού σε παγκόσμιο επίπεδο, είναι αναγκαίο η Ευρώπη να "εκμεταλλευτεί"

όλο το διαθέσιμο εργατικό της δυναμικό, προκειμένου να μπορέσει να ανταποκριθεί πλήρως στις ανάγκες και τις απαιτήσεις του ανταγωνιστικού αυτού περιβάλλοντος¹⁴.

Εικόνα 1.1. Η Βιώσιμη Ανάπτυξη και οι Τρεις Κύριες Συνιστώσες της

¹⁴ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/ALL/?uri=CELEX%3A52010DC2020> - ΕΥΡΩΠΗ 2020 - Στρατηγική για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη

1.5 Οι Φορείς Σχεδιασμού και Συντονισμού Υλοποίησης στις Στρατηγικές Έξυπνης Εξειδίκευσης

Στη σημερινή εποχή της παγκοσμιοποίησης, η Ευρώπη και τα κράτη – μέλη της, βρίσκονται διαρκώς αντιμέτωπα με ραγδαίες, σημαντικές και έντονες αλλαγές.

Σε αυτό το έντονα ανταγωνιστικό και μεταβαλλόμενο περιβάλλον, τίθεται η σημαντική πρόκληση για τις περιφέρειες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, να ανταγωνιστούν με άλλες πιο εξελιγμένες οικονομικές δυνάμεις σε παγκόσμια βάση.

Για το λόγο αυτό, ακολουθούνται, εφαρμόζονται και υιοθετούνται στρατηγικές έξυπνης εξειδίκευσης, σε αρκετές Ευρωπαϊκές Περιφέρειες.

Στην χώρα μας, τη χρονική περίοδο 2014-2020, σχεδιάστηκαν μία Εθνική Στρατηγική για την Έρευνα, Καινοτομία και την Έξυπνη Εξειδίκευση, αλλά και δεκατρείς Περιφερειακές Στρατηγικές Έξυπνης Εξειδίκευσης, που αφορούν τις εξής Περιφέρειες:

- Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης,
- Κεντρικής Μακεδονίας,
- Δυτικής Μακεδονίας,
- Ιονίων Νήσων,
- Ηπείρου,
- Θεσσαλίας,
- Στερεάς Ελλάδας,
- Αττικής,
- Δυτικής Ελλάδας,
- Πελοποννήσου,
- Βορείου Αιγαίου,
- Κρήτης και

➤ Νοτίου Αιγαίου.

Θα γίνει αναφορά εν συντομία στην Εθνική Στρατηγική, αλλά και στις επιμέρους Περιφερειακές Στρατηγικές Έξυπνης Εξειδίκευσης, στο τέταρτο κεφάλαιο αυτής της εργασίας.

Αναφορικά με την Εθνική Στρατηγική αυτή υλοποιήθηκε από τη Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας, που ανήκει στο Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων.

Σχετικά με τις Περιφερειακές Στρατηγικές, αυτές εκπονήθηκαν υπό την ευθύνη της κάθε Περιφέρειας ξεχωριστά.

Σπουδαίο ρόλο στην ολοκληρωμένη αυτή διαδικασία διαδραμάτισε βέβαια η Ειδική Υπηρεσία Στρατηγικής, Σχεδιασμού και Αξιολόγησης, που εντάσσεται στο Υπουργείο Οικονομίας, Ανάπτυξης και Τουρισμού¹⁵.

Για την υλοποίηση της στρατηγικής συμβάλουν οι παρακάτω εμπλεκόμενοι παράγοντες ανάλογα με τους φορείς που διαθέτει κάθε περιφέρεια καθώς και με τις ανάγκες και τους στόχους τους.

Δημόσιοι ερευνητικοί και τεχνολογικοί φορείς: Οντότητες δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου, όπως Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα, Πανεπιστημιακά Ιδρύματα, Ερευνητικά Κέντρα και Ινστιτούτα, Τεχνολογικοί Φορείς.

Επιχειρήσεις ιδιωτικού ή δημοσίου τομέα: Κάθε επιχείρηση ανεξαρτήτου τύπου (πχ ΙΚΕ, ΑΕ, ΕΕ, ΕΠΕ), ανεξαρτήτως μεγέθους και ημερομηνίας ίδρυσης.¹⁶

¹⁵ <https://www.espa.gr/el/pages/staticRIS3.aspx> - Στρατηγική Έρευνας και Τεχνολογίας για την Έξυπνη Εξειδίκευση - RIS3

¹⁶

http://www.gsrt.gr/central.aspx?slid=10813341110616461444510&olID=750&neID=673&neTa=12_3065_2_1&nclD=0&neHC=0&tbid=0&lrID=2&oldUIID=a17501011191428110891011&actionID=load&JScript=1 - Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας

1.6 Τα Δυνατά Σημεία, οι Κυριότερες Αδυναμίες, οι Σημαντικότερες Ευκαιρίες και οι Μεγαλύτερες Απειλές για την Εθνική Στρατηγική ΕΤΑΚ για την Έξυπνη Εξειδίκευση στην Ελλάδα 2014-2020

Τα Ισχυρά Σημεία για την Εθνική Στρατηγική Έρευνας, Τεχνολογικής Ανάπτυξης και Καινοτομίας στην Ελλάδα συνοψίζονται ως εξής¹⁷:

- Ενίσχυση της ίδρυσης και της λειτουργίας νέων επιχειρήσεων.
- Προώθηση της συνεργασίας μεταξύ των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.
- Ίδρυση και έναρξη λειτουργίας νέων συστάδων (clusters) επιχειρήσεων στον τομέα της Πληροφορικής, των Επικοινωνιών, της Υγείας, της Πολιτιστικής και Δημιουργικής Βιομηχανίας, καθώς και στον κλάδο της Μικροηλεκτρονικής.
- Αρκετά υψηλή απήχηση για τις δημοσιεύσεις των Ελλήνων επιστημόνων και μελετητών στους κλάδους των Φυσικών Επιστημών και της Τεχνολογίας.
- Αρκετά μεγάλος βαθμός ερευνητικής εξειδίκευσης στους κλάδους της Πληροφορικής, των Επικοινωνιών, της Υγείας, του Περιβάλλοντος, αλλά και στον τομέα των Πηγών Ενέργειας.
- Υψηλά ποσοστά προσωπικού που απασχολείται στον Τομέα της Έρευνας και της Ανάπτυξης.
- Υψηλό και διευρυμένο εκπαιδευτικό και μορφωτικό επίπεδο του πληθυσμού.
- Ύψιστης αξίας πολιτιστική κληρονομιά.

Οι βασικότερες Αδυναμίες για την Εθνική Στρατηγική Έρευνας, Τεχνολογικής Ανάπτυξης και Καινοτομίας στην Ελλάδα είναι οι ακόλουθες:

- Ανεπαρκής χρηματοδότηση από τους εθνικούς πόρους για την υλοποίηση δραστηριοτήτων ΕΤΑΚ.
- Έπαρξη αρκετών μικρομεσαίων επιχειρήσεων, που δεν επενδύουν στον τομέα της Έρευνας και της Ανάπτυξης, αλλά υιοθετούν τις τεχνολογικές καινοτομίες από το εξωτερικό.

¹⁷ http://www.gsrt.gr/Financing/Files/ProPeFiles19/RIS3V.5_21.7.2015.pdf - Εθνική Στρατηγική Έρευνας και Καινοτομίας για την Έξυπνη Εξειδίκευση 2014-2020

- Αρκετά μειωμένο ποσοστό επιχειρήσεων που αναπτύσσουν καινοτόμα και εξελιγμένα προϊόντα.
- Αρκετά αυξημένα ποσά δαπανών για απόκτηση μηχανημάτων και εξοπλισμού, σε σύγκριση με αυτές που γίνονται για δραστηριότητες ΕΤΑΚ.
- Αρκετά μειωμένος αριθμός πατεντών, σημάτων και ευρεσιτεχνιών.
- Μη επαρκής αξιοποίηση των τεχνολογιών της Πληροφορικής και της Επικοινωνίας, τόσο στο δημόσιο, όσο και στον ιδιωτικό τομέα.
- Ανεπαρκής εκπαίδευση του απασχολούμενου προσωπικού στις Ελληνικές Εταιρίες σε ζητήματα χρήσης νέων τεχνολογιών.
- Υψηλός βαθμός γραφειοκρατίας στη διαχείριση και αξιοποίηση έργων ΕΤΑΚ.
- Μη ικανοποιητικός συντονισμός μεταξύ πολιτικής ΕΤΑΚ και διαφόρων άλλων πολιτικών του δημοσίου τομέα.
- Περιορισμένη κατανόηση και αναγνώριση από τη μεριά του κοινωνικού συνόλου για τα πλεονεκτήματα της Έρευνας και της Τεχνολογίας στη βελτίωση του επιπέδου ζωής των ανθρώπων, αλλά και για τις πολύτιμες οικονομικές ωφέλειες.

Οι σπουδαιότερες Ευκαιρίες για την Εθνική Στρατηγική Έρευνας, Τεχνολογικής Ανάπτυξης και Καινοτομίας στην Ελλάδα είναι οι παρακάτω:

- Εκμετάλλευση της ισχυρής γεωγραφικής θέσης της χώρας στο Νοτιοανατολικό άκρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- Η υλοποίηση της στρατηγικής RIS3 αναδεικνύει και προβάλλει τη σημασία της ΕΤΑΚ ως ισχυρή κινητήρια δύναμη και μοχλό ανάπτυξης της χώρας.
- Επανασχεδιασμός και αξιολόγηση των δραστηριοτήτων ΕΤΑΚ, με απώτερο σκοπό την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και την επίτευξη μεγαλύτερης οικονομικής ανάπτυξης.
- Υιοθέτηση διεπιστημονικής έρευνας και αποδοτική χρήση των τεχνολογιών της Πληροφορικής και της Επικοινωνίας, για την ενίσχυση του τουριστικού τομέα και την προβολή της ανεκτίμητης πολιτιστικής κληρονομιάς.
- Εφαρμογή αυστηρότερου θεσμικού πλαισίου για τη διατηρήσιμη ανάπτυξη και την περιβαλλοντική προστασία.
- Διάδοση και ευρεία χρήση των έξυπνων συσκευών σε αρκετούς τομείς της καθημερινότητας και της ανθρώπινης δραστηριότητας.

- Εμφάνιση αρκετών επιχειρήσεων, κυρίως υψηλής έντασης γνώσης και δημιουργικών - καινοτόμων δραστηριοτήτων.
- Αποτελεσματική αξιοποίηση αποτελεσμάτων ΕΤΑΚ.

Οι κρισιμότερες Απειλές για την Εθνική Στρατηγική Έρευνας, Τεχνολογικής Ανάπτυξης και Καινοτομίας στην Ελλάδα είναι οι εξής:

- Διαρκώς μεταβαλλόμενο οικονομικό περιβάλλον.
- Βαθιά οικονομική κρίση και αρνητικές επιπτώσεις της.
- Υψηλά ποσοστά ανεργίας και υποαπασχόλησης των νέων ατόμων.
- Ευμετάβλητο φορολογικό πλαίσιο, με συνεχείς αλλαγές στους Νόμους που αφορούν το καθεστώς φορολόγησης.
- Υψηλός βαθμός στασιμότητας στις εξαγωγικές δραστηριότητες.
- Σημαντική μείωση των αποδοχών του ερευνητικού προσωπικού και των μελών.
- Μη ικανοποιητική γεφύρωση του χάσματος με τις τεχνολογικά εξελιγμένες χώρες.
- Παρατεταμένη πολιτική αστάθεια στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης.
- Μη φιλική συμπεριφορά του πληθυσμού για τις τεχνολογικές εξελίξεις.
- Επικράτηση των παραδοσιακών επιχειρήσεων, σε σύγκριση με τις εταιρίες εντάσεως τεχνολογίας.
- Μειωμένη συμμετοχή από την Ελληνική πλευρά στις δραστηριότητες του Προγράμματος "Ορίζοντας 2020".

Με βάση όλα όσα προαναφέρθηκαν, μπορούμε να καταλήξουμε στο κύριο συμπέρασμα ότι οι σημαντικότερες προκλήσεις για τη χρονική περίοδο 2014-2020 είναι οι παρακάτω¹⁸:

- Ενίσχυση, βελτίωση και αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού και των υποδομών σε τομείς άμεσης προτεραιότητας.
- Αποτελεσματική αξιοποίηση και χρήση του άυλου κεφαλαίου του δημόσιου συστήματος ΕΤΑΚ σε αποτελέσματα ερευνών και μελετών.

¹⁸ http://www.gsrt.gr/Financing/Files/ProPeFiles19/RIS3V.5_21.7.2015.pdf - Εθνική Στρατηγική Έρευνας και Καινοτομίας για την Έξυπνη Εξειδίκευση 2014-2020

- Αποδοτική αξιοποίηση των νέων επιστημόνων και ερευνητών στην Ελληνική χώρα και απόδοση ισχυρών κινήτρων, ώστε να μην την εγκαταλείπουν για αναζήτηση καλύτερης εργασίας και συνθηκών διαβίωσης σε χώρες του εξωτερικού.
- Ενίσχυση της καινοτομικής ικανότητας και δράσης των παραγωγικών φορέων, δημοσίων και ιδιωτικών.
- Προαγωγή και προβολή νέων παραγωγικών φορέων, αλλά και νεοφυών εταιριών, με αξιόλογα πολλαπλασιαστικά οφέλη για το σύνολο της Ελληνικής οικονομίας.
- Σχεδιασμός μηχανισμού διαμόρφωσης της στρατηγικής ΕΤΑΚ, προκειμένου να είναι διαχρονική, αποτελεσματική και βιώσιμη, μετά από την παρέλευση κάποιων ετών.
- Ενίσχυση συνεργασιών για την προώθηση της καινοτομίας, των τεχνολογικών εξελίξεων, της παραγωγικότητας και της δημιουργικότητας.

Κεφάλαιο 2: Η υλοποίηση Στρατηγικών Έξυπνης Εξειδίκευσης σε Ευρωπαϊκό Επίπεδο

2.1 Η Στρατηγική «Ευρώπη 2020»

Η Ευρωπαϊκή Ένωση ιδρύθηκε το 1993, αποτελούμενη από 12 μέλη ενώ μέχρι σήμερα αριθμεί 27 κράτη-μέλη, με οικονομικούς, πολιτικούς και κοινωνικοπολιτισμικούς σκοπούς. Πλέον θεωρείται από τις ισχυρότερες οικονομικές και πολιτικές οντότητες, έχει δημιουργήσει μια ενιαία αγορά η οποία συνεχώς αναπτύσσεται, δίνοντας τη δυνατότητα για ελεύθερες εμπορικές συναλλαγές, κίνηση κεφαλαίων και ατόμων. Πλέον επεκτείνεται και σε άλλους τομείς όπως η ενέργεια και γνώση για περισσότερα οφέλη των Ευρωπαίων πολιτών¹⁹.

Στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισαβόνας (Μάρτιος 2000), θεσπίστηκε η στρατηγική της Λισαβόνας η οποία αποσκοπούσε να κατατάξει την ΕΕ ως την πιο ανταγωνιστική οικονομία παγκοσμίως, καθώς και την επίτευξη του στόχου της πλήρους απασχόλησης. Οι τρεις βασικοί πυλώνες που θεμελιώναν αυτή την στρατηγική ήταν ο οικονομικός, ο κοινωνικός και ο περιβαλλοντικός τομέας.

Η ΕΕ μετά την παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση, η οποία επέφερε σημαντικές επιπτώσεις, συνιστά την στρατηγική «Ευρώπη 2020» βασιζόμενη στα διδάγματα της στρατηγικής της Λισαβόνας. Στοχεύει στην ανάκαμψη της οικονομίας αξιοποιώντας τα ισχυρά σημεία της και ξεπερνώντας τις αδυναμίες της²⁰. Η δεκαετής αυτή στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης(2011-2020), έχει ως κύριους στόχους: την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη, την επίτευξη αυξημένων επιπέδων απασχόλησης και την πραγματοποίηση περισσότερων και αποδοτικότερων επενδύσεων, στον τομέα της Εκπαίδευσης, της Έρευνας, της Τεχνολογίας και της Καινοτομίας.

¹⁹ https://europa.eu/european-union/about-eu/eu-in-brief_el

²⁰ <https://www.eesc.europa.eu/el/sections-other-bodies/other/europe-2020-steering-committee> - Ευρώπη 2020

Πιο συγκεκριμένα, οι πολιτικές, στρατηγικές και τα σχέδια της Στρατηγικής «Ευρώπης 2020», αποσκοπούν, όπως προαναφέρθηκε, στην πραγμάτωση τριών βασικών στόχων:

- ✚ Την έξυπνη ανάπτυξη, η οποία θα επιτευχτεί αναπτύσσοντας την γνώση και την καινοτομία.
- ✚ Τη διατηρήσιμη ή βιώσιμη ανάπτυξη στηριζόμενη σε μια οικονομία που λαμβάνει υπόψη την προστασία του περιβάλλοντος, χρησιμοποιώντας αποδοτικότερα τους πόρους με αποτέλεσμα να γίνει ανταγωνιστική.
- ✚ Την ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς, με κύριο σκοπό να επιφέρει αύξηση της απασχόλησης και τον περιορισμό του ποσοστού των πολιτών που κινδυνεύουν να αντιμετωπίσουν τον κοινωνικό αποκλεισμό και τη φτώχεια.

Στα πλαίσια αυτής της Στρατηγικής, επιδιώκονται οι παρακάτω θεμελιώδεις και αλληλοσχετιζόμενοι Ευρωπαϊκοί στόχοι:

- Η εξασφάλιση απασχόλησης για το 75% του πληθυσμού, που ανήκει στο ηλικιακό εύρος των 20-64 ετών.
- Η διασφάλιση ότι ποσοστό 3% του ΑΕΠ της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είναι απαραίτητο να επενδύεται στους κλάδους της Έρευνας και της Ανάπτυξης.
- Η βελτίωση κατά 20% της ενεργειακής απόδοσης.
- Η διασφάλιση ότι το 20% της ενέργειας προέρχεται από ανανεώσιμες ενεργειακές πηγές.
- Η ελάττωση των εκπομπών αερίου κατά ποσοστό 20% ή 30%, εφόσον είναι εφικτό.
- Η εξασφάλιση ότι το ποσοστό των ανθρώπων που αποφασίζουν να προβούν σε πρόωρη εγκατάλειψη της εκπαίδευσης στο σχολείο, είναι μικρότερο από 10%.
- Η διασφάλιση ότι το ποσοστό των ατόμων που θα λαμβάνουν πτυχίο Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης, είναι μεγαλύτερο από 40%.
- Ο αριθμός των ανθρώπων που αντιμετωπίζουν το φαινόμενο της φτώχειας και τις τραγικές συνέπειες αυτής, να περιοριστεί τουλάχιστον κατά 20 εκατομμύρια.

Η «Ευρώπη 2020» θέτει ως βασική προϋπόθεση για τη συνολική επιτυχία της στρατηγικής αυτής, να μετατρέπονται οι Ευρωπαϊκοί στόχοι, σε εθνικούς στόχους και να ακολουθούνται από όλα τα κράτη-μέλη²¹.

Πίνακας 2.1. Οι στόχοι της Ελλάδας σε σύγκριση με τους στόχους της Στρατηγικής «Ευρώπη2020»

Στρατηγική «Ευρώπη 2020»	Στόχοι «Ευρώπη 2020»	Στόχοι της Ελλάδας για το 2020
Ποσοστό απασχόλησης (ηλικίες 20-64)	75%	70%
Επενδύσεις σε Ε&Α (% του ΑΕΠ)	3%	1,2% *
Μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, ποσοστιαία ως προς το 1990	-20%, (ή -30% εάν οι συνθήκες το επιτρέψουν)	Εκπομπές για τομείς εκτός ΣΕΔΕ - 4% (σε σχέση με τις τιμές του 2005, Απόφαση 406/2009/ΕΚ)
Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (ως % επί της μκτής τελικής κατανάλωσης ενέργειας)	20%	20% με βάση το Ν. 851/2010
Ενεργειακή απόδοση – μείωση κατανάλωσης ενέργειας σε Mtoe	Αύξηση ενεργειακής απόδοσης κατά 20%, που αντιστοιχεί στη μείωση της πρωτογενούς ενεργειακής κατανάλωσης κατά 368 Mtoe	Μείωση της κατανάλωσης πρωτογενούς ενέργειας κατά 2,85 Mtoe το 2020
Πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου (%)	κάτω από 10%	9,7%
Ολοκλήρωση τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (%)	Τουλάχιστον 40% των νέων ηλικίας 30-34 ετών	32%
Μείωση αριθμού ατόμων σε κατάσταση ή σε κίνδυνο φτώχειας ή αποκλεισμού	20 εκατομμύρια	Μείωση κατά 450.000

Πηγή: <https://www.espa.gr/el/pages/staticEurope2020.aspx>

²¹ https://www.espa.gr/elibrary/%CE%95%CE%95_2020.pdf – Στρατηγική για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη

2.2 Οι Επτά Εμβληματικές Πρωτοβουλίες της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020»

Οι σημαντικότερες επιδιώξεις της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020» υποστηρίζονται κυρίως από επτά εμβληματικές πρωτοβουλίες, που προτείνει η Επιτροπή και οι οποίες θα έχουν εφαρμογή τόσο σε Ευρωπαϊκό επίπεδο, όσο και στα κράτη – μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης²².

Αναλυτικότερα, οι πρωτοβουλίες αυτές που θα συμβάλλουν καθοριστικά στην επίτευξη αξιόλογης προόδου, είναι οι ακόλουθες²³:

1. **"Ένωση καινοτομίας**, ώστε να ανανεωθεί η ποιότητα των απαραίτητων συνθηκών και των αναγκαίων προσβάσεων στην χρηματοδότηση για την απόκτηση καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών στους τομείς της έρευνας, της τεχνολογίας, της δημιουργικότητας και της καινοτομίας. Έτσι, θα δημιουργηθούν καινοτόμες και πρωτοποριακές ιδέες και αγαθά. Ακόμη, θα αναπτυχθούν και θα προκύψουν νέες θέσεις απασχόλησης, ιδιαίτερα σε αυτούς τους κλάδους."

Για την επίτευξη της πρωτοβουλίας αυτής εντός Ευρωπαϊκού επιπέδου, θα πρέπει να δοθεί έμφαση στις πολιτικές για Έρευνα, Ανάπτυξη και Καινοτομία και στην ανάπτυξη συμπράξεων και συνεργειών καινοτομίας, μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των κρατών - μελών της. Έτσι, θα μπορέσουν να αναπτυχθούν και να αξιοποιηθούν πλήρως οι απαραίτητες τεχνολογίες για την επιτυχή αντιμετώπιση των σύγχρονων προκλήσεων. Τέτοιες προκλήσεις είναι για παράδειγμα: οι έντονες και ξαφνικές κλιματικές αλλαγές, το ζήτημα της ενεργειακής απόδοσης, η αποδοτική αξιοποίηση των διαθέσιμων πόρων, το σημαντικό ζήτημα της υγείας, αλλά και το θέμα των δημογραφικών μεταβολών.

²² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=LEGISSUM%3Aem0028> - Ευρώπη 2020 : η στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την ανάπτυξη και την απασχόληση

²³ https://www.espa.gr/elibrary/%CE%95%CE%95_2020.pdf – Στρατηγική για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη

2. **"Νεολαία σε κίνηση**, για την ενίσχυση των επιδόσεων και των δράσεων των εκπαιδευτικών συστημάτων. Αυτή η πρωτοβουλία, έχει ως σκοπό να αναγνωρίσει τις ανάγκες των νέων και να ανταποκριθεί σε αυτές, ώστε να αποκτήσουν τα κατάλληλα εφόδια και γνώσεις, για να καταφέρουν να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις και να μπορέσουν πιο εύκολα να εισχωρήσουν στην απαιτητική αγορά εργασίας."

Για την υλοποίηση της πρωτοβουλίας αυτής, η Επιτροπή θα πρέπει να επικεντρώσει τη δράση και τις προσπάθειές της στην αναβάθμιση και τον εκσυγχρονισμό των προγραμμάτων σπουδών της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης, καθώς και να στηρίξει εξ ολοκλήρου το εύρος του συστήματος δια βίου μάθησης. Επιπλέον, θα πρέπει να προωθήσει και να προβάλλει αρκετά διάφορα προγράμματα κινητικότητας για νέους επαγγελματίες. Επίσης, είναι σημαντικό να εστιάσει σε πολιτικές, που θα έχουν ως κύριο στόχο τους τη μείωση του ποσοστού της νεανικής ανεργίας, και την ενίσχυση της απασχολησιμότητας των νέων ατόμων (π.χ. προγράμματα μαθητείας ή πρακτικής κ.τ.λ.).

3. **"Ψηφιακό θεματολόγιο για την Ευρώπη**, για την σωστή αξιοποίηση των τεχνολογιών, πληροφοριών και επικοινωνιών, την επιτάχυνση της ανάπτυξης των υπηρεσιών για ταχύτερη πρόσβαση στο Διαδίκτυο, την καθιέρωση μιας ψηφιακής ενιαίας αγοράς και την αποκόμιση των σημαντικών πλεονεκτημάτων για την οικονομία. "

Στα πλαίσια υλοποίησης της εν λόγω πρωτοβουλίας, η Επιτροπή θα πρέπει να διαμορφώσει ένα κατάλληλο νομικό πλαίσιο, ώστε να ενθαρρύνει τις επενδύσεις στην Έρευνα, την Καινοτομία και την Ανάπτυξη, αλλά και να εξασφαλίσει την παροχή ταχύτερης πρόσβασης στο Διαδίκτυο για όλους. Επίσης, θα πρέπει να αξιοποιηθούν οι τεχνολογίες των πληροφοριών και των επικοινωνιών, για την αποτελεσματική διαχείριση ποικίλων προβλημάτων κοινωνικού χαρακτήρα, όπως είναι το αυξημένο κόστος της υγειονομικής φροντίδας και της ιατρικής περίθαλψης και το έντονο φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού. Ακόμη, για την εκπόνηση της πρωτοβουλίας αυτής, είναι σημαντικό η Επιτροπή να αξιοποιήσει τη χρηματοδότηση από τα διαρθρωτικά ταμεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

- 4. "Μια Ευρώπη που χρησιμοποιεί αποτελεσματικά τους πόρους,** "για τη βελτίωση των οικονομικών συνθηκών και τη μετάβαση σε μία οικονομία, που αξιοποιεί και «εκμεταλλεύεται» αποτελεσματικά και πλήρως όλους τους διαθέσιμους πόρους, αποσκοπώντας ταυτόχρονα και στη μείωση των εκπομπών άνθρακα".

Για την επιτυχή ανταπόκριση αυτής της ενέργειας, η Επιτροπή θα πρέπει αρχικά να αξιοποιήσει τα χρηματοοικονομικά μέσα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (π.χ. διαρθρωτικά ταμεία) και τα χρηματοδοτικά προγράμματα, ώστε να λάβει και να εφαρμόσει τα κατάλληλα μέτρα για την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προκλήσεων και την επίλυση ως ένα βαθμό του ζητήματος της χρήσης των πόρων. Η αποτελεσματικότερη και σωστή χρήση των πόρων έχει κύριο ρόλο την βελτίωση της παραγωγικότητας, την μείωση των δαπανών, δίνοντας ώθηση στην ανταγωνιστικότητα και στις οικονομικές ευκαιρίες. Επίσης, είναι σημαντικό να προβεί στην προώθηση διαφόρων μορφών ανανεώσιμης ενέργειας, που υφίστανται σε άφθονο βαθμό στο φυσικό περιβάλλον, να στραφεί στην πράσινη επιχειρηματικότητα ώστε να πετύχει τους στόχους που έχει θέσει, δηλαδή να αντιμετωπίσει το φαινόμενο της κλιματικής αλλαγής και να περιορίσει τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου. Είναι αναγκαίο να προτείνει εφικτούς τρόπους και μέτρα, για την απαλλαγή των μεταφορών από εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα, ενισχύοντας παράλληλα και την ανταγωνιστικότητα.

- 5. "Μια βιομηχανική πολιτική στην εποχή της παγκοσμιοποίησης,** για την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και της ανταγωνιστικότητας της Ευρωπαϊκής βιομηχανίας. Με αυτό τον τρόπο, θα υπάρξουν συνθήκες για μία σταθερή, δυνατή και βιώσιμη εξέλιξη και βιομηχανική βάση, όπου θα μπορεί να ανταπεξέρχεται στις συνθήκες και τις απαιτήσεις του παγκόσμιου ανταγωνισμού".

Είναι πολύ σημαντικό για την βιωσιμότητα της οικονομίας της Ευρώπης, να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στον τομέα της βιομηχανίας καθώς είναι ικανή να δημιουργήσει ανταγωνισμό σε παγκόσμιο επίπεδο. Για την επιτυχή πραγματοποίηση της πρωτοβουλίας αυτής και την επίτευξη της βιομηχανικής ανταγωνιστικότητας, θα πρέπει η Επιτροπή να εξασφαλίσει τις απαραίτητες συνθήκες, για τη διατήρηση της βιώσιμης αυτής βιομηχανικής βάσης. Επίσης, θα πρέπει να συμβάλλει στην τόνωση

και την αναβάθμιση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και ιδιαίτερα των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, που χρειάζονται μεγαλύτερη υποστήριξη.

- 6. "Ατζέντα για νέες δεξιότητες και θέσεις εργασίας, για να διαμορφωθούν οι κατάλληλες προϋποθέσεις και συνθήκες (πχ εξειδικευμένο εργατικό δυναμικό, καλύτερη ποιότητα θέσεων και συνθηκών εργασίας) τα οποία θα συμβάλουν στην αναβάθμιση των αγορών εργασίας. Με τον τρόπο αυτό, θα ενισχυθεί η συμμετοχή των ατόμων στην αγορά εργασίας, αυξάνοντας παράλληλα τα επίπεδα απασχόλησης. "**

Για την αποτελεσματική εκπόνηση του εγχειρήματος και την ενίσχυση της παραγωγικότητας στον τομέα της εργασίας, η Επιτροπή θα πρέπει να προτείνει και να υιοθετήσει τρόπους και μέτρα για τον περιορισμό ή και την καταπολέμηση του φαινομένου της ανεργίας. Επίσης, είναι εξίσου σημαντικό να προωθήσει την κινητικότητα του εργατικού δυναμικού, μέσα στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά και να διασφαλίσει την καλύτερη αντιστοίχιση προσφοράς και ζήτησης του διαθέσιμου εργατικού δυναμικού. Τέλος, μέσω διαφόρων προγραμμάτων μάθησης, εκπαίδευσης και κατάρτισης, θα πρέπει να παρέχει την ευκαιρία σε όλους τους πολίτες να αποκτήσουν τις απαραίτητες δεξιότητες και γνώσεις, για να μπορέσουν να ανταποκριθούν στις σύγχρονες απαιτήσεις των αγορών εργασίας και των εργασιακών καθηκόντων.

- 7. "Ευρωπαϊκή πλατφόρμα για την καταπολέμηση της φτώχειας, η επίτευξη αυτού του στόχου δεσμεύει τα όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τους κύριους ενδιαφερόμενους να εξασφαλίσουν την απαραίτητη οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή, όπου θα καταρρίψει το φαινόμενο του κοινωνικού αποκλεισμού και θα διαθέτει στα άτομα που βιώνουν συνθήκες φτώχειας, τη δυνατότητα να έχουν στην διάθεση τους τα κατάλληλα μέσα και αγαθά, που θα βελτιώσουν την ποιότητα της καθημερινής τους ζωής και θα αναλαμβάνουν ενεργό κοινωνικό ρόλο."**

Για την επιτυχή πραγματοποίηση αυτής της σημαντικής πρωτοβουλίας, θα πρέπει η Επιτροπή να συνεργαστεί τόσο με δημόσιους, όσο και με ιδιωτικούς φορείς και οργανισμούς, αλλά και να λάβει την απαραίτητη χρηματοδότηση από τα διαρθρωτικά ταμεία. Είναι απαραίτητο επίσης, να υιοθετήσει προγράμματα που θα

εξασφαλίσουν καινοτόμες ευκαιρίες απασχόλησης, σε άτομα που ζουν σε συνθήκες φτώχειας. Για τα άτομα αυτά, θα πρέπει επίσης να εξασφαλίσει και καλύτερη πρόσβαση στους φορείς και τα ιδρύματα υγειονομικής περίθαλψης και προστασίας της ανθρώπινης υγείας.

2.3 Η Πλατφόρμα S3 (Smart Specialization Platform)

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή το 2011, δημιούργησε την **Πλατφόρμα S3**, ώστε να υποστηρίξει το σχεδιασμό και την υλοποίηση της «Εξυπνης Εξειδίκευσης» (RIS3). Σε αυτή συμμετέχουν οι Περιφέρειες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στα πλαίσια του σχεδιασμού, της ανάπτυξης και της εφαρμογής Στρατηγικών Καινοτομίας επικεντρωμένων στην «Εξυπνη Εξειδίκευση». Η εν λόγω πλατφόρμα φιλοξενείται από το Institute for Prospective Technological Studies (IPTS), που ιδρύθηκε το 1994. Η συγκεκριμένη πλατφόρμα βρίσκεται υπό τη διαχείριση μιας ομάδας ειδικών του Κοινού Κέντρου Ερευνών, στη Σεβίλλη της Ισπανίας²⁴.

Ο πρωταρχικός της ρόλος είναι η παροχή εξειδικευμένων συμβουλών και τεχνογνωσίας στις Ευρωπαϊκές χώρες και Περιφέρειες, σε ζητήματα καινοτομίας και «Εξυπνης Εξειδίκευσης». Επίσης, ενθαρρύνει τις Περιφέρειες που συμμετέχουν στη συγκεκριμένη πλατφόρμα να διοργανώσουν εξειδικευμένες συναντήσεις, στο επίκεντρο των οποίων θα βρίσκεται το θέμα της «Εξυπνης Εξειδίκευσης». Τέλος, στο πλαίσιο λειτουργίας της πλατφόρμας αυτής, αναπτύχθηκε η βάση δεδομένων **Eye@RIS3**, όπου προσδιορίζονται οι προτεραιότητες των Περιφερειών της ΕΕ σχετικά με την έξυπνη εξειδίκευση και τονώνονται οι προσπάθειες συνεργασίας μεταξύ τους²⁵.

²⁴ <https://s3platform.jrc.ec.europa.eu/s3-platform> - S3 Platform

²⁵ <http://epirusinnovationcouncil.blogspot.com/p/s3.html> - Πλατφόρμα S3

Εικόνα 2.1. Η Ευρωπαϊκή Πλατφόρμα Έξυπνης Εξειδίκευσης (S3)

Η πλατφόρμα S3 συμβάλλει στην ανάπτυξη της «Έξυπνης Εξειδίκευσης» και στη μέθοδο της εφαρμογής της. Στην τακτική συνεισφορά της δημοσιεύονται δελτία, έγγραφα και εργασίες. Η ζήτηση γίνεται μέσω περιοδικών ασκήσεων από εμπειρογνώμονες υποστηρίζοντας χώρες και περιφέρειες της Επιτροπής. Η πλατφόρμα S3 αξιολογείται με δικές της μεθόδους διοργανώνοντας εργαστήρια που στοχεύουν την αμοιβαία μάθηση και ορθή πρακτική. Η αξιολόγηση της πλατφόρμας S3 από ομότιμους επιτρέπει σε εμπειρογνώμονες και συνάδελφους να συζητούν τα θέματα που έχουν επιλεγεί από ομότιμους άλλων χωρών. Υπάρχει ανάπτυξη της πλατφόρμας σε πιο εστιασμένα εργαστήρια που στοχεύουν σε τομείς της ακαδημαϊκής έρευνας και ανάλυσης. Το Κοινό Κέντρο Ερευνών (ΚΚΕρ) είναι το επιστημονικό τεχνικό σκέλος της ΕΕ που ερευνά την ενημέρωση της πολιτικής. Βάσει της «Έξυπνης Εξειδίκευσης» η θεωρία και η πρακτική μπορούν να αλληλοενημερώνονται μέσω των Ινστιτούτων. Η πλατφόρμα οργανώνεται από δύο τύπους εκδηλώσεων, με σεμινάρια διάδοσης στην Ευρώπη για την προώθηση της «Έξυπνης Εξειδίκευσης» σε περιφέρειες και ιδρύματα καθώς και την υποστήριξη στα κράτη-μέλη στην οργάνωση εθνικών εκδηλώσεων.

Η πλατφόρμα αναπτύσσει εργαλεία μάθησης αξιολογημένα γενικά από τις εθνικές στρατηγικές της έξυπνης Εξειδίκευσης σε φορείς όπως Πανεπιστήμια, Ιδρύματα Γνώσης, Επιστημονικά και Τεχνολογικά Πάρκα, κοινές αγροτικές αστικές περιοχές κ.α. Η διαχείριση της ιστοσελίδας είναι σχεδιασμένη για περιφέρειες και χώρες που ανήκουν στην πλατφόρμα S3 παρέχοντάς τους πληροφορίες για έργα και πόρους²⁶.

²⁶ <https://s3platform.jrc.ec.europa.eu/s3-platform>

2.4 Υλοποίηση Στρατηγικών Έξυπνης Εξειδίκευσης σε Ευρωπαϊκό Πλαίσιο

Σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, έχουν υλοποιηθεί αρκετές στρατηγικές έξυπνης εξειδίκευσης εντός των περιφερειών, συμβάλλοντας καθοριστικά στη βελτίωση της Ευρωπαϊκής Ανάπτυξης και προωθώντας τη διαπεριφερειακή συνεργασία και σύμπραξη πάνω σε κοινά ζητήματα και προτεραιότητες.

Θα πρέπει να αναφερθεί ότι "τα τελευταία χρόνια έχουν πραγματοποιηθεί και εφαρμοστεί περισσότερες από 200 στρατηγικές ευφυούς εξειδίκευσης, οι οποίες έλαβαν πάνω από 65 δισεκατομμύρια ευρώ από εθνικούς πόρους και κονδύλια της ΕΕ (συμπεριλαμβανομένων πάνω από 40 δισεκατομμυρίων ευρώ από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης). Σε συνολικό επίπεδο, η χρηματοδότηση αυτή προβλέπεται να βοηθήσει περίπου 15.000 επιχειρήσεις, όσον αφορά την προώθηση και προβολή νέων προϊόντων και υπηρεσιών, να υποστηρίξει κατά προσέγγιση 140.000 νεοϊδρυθείς εταιρίες και να δημιουργήσει περισσότερες από 350.000 νέες θέσεις απασχόλησης μέχρι και το έτος 2020"²⁷.

Ορισμένες από τις σημαντικότερες προκλήσεις που εντοπίστηκαν για την ενίσχυση της καινοτομίας στις Ευρωπαϊκές Περιφέρειες είναι οι παρακάτω²⁸:

- **"Ενδυνάμωση της ικανότητας καινοτομίας στις λιγότερο αναπτυγμένες περιφέρειες.** " Οι Περιφέρειες της ΕΕ με τη μικρότερη ανάπτυξη αντιμετωπίζουν ποίκιλα προβλήματα, όπως είναι ο κατακερματισμός και η βιωσιμότητα των υποδομών έρευνας και καινοτομίας, η έλλειψη κατάλληλων δεξιοτήτων, αλλά και η αποβιομηχανοποίηση. Για το λόγο αυτό, πρέπει να εστιάσουμε και να αναπτύξουμε την πρωτοπορία-καινοτομία σε αυτές και να επικεντρωθούμε στο να παίρνουν

²⁷ https://ec.europa.eu/regional_policy/el/newsroom/news/2017/10/23-10-2017-smarter-growth-for-europe-s-regions-through-innovation - Πιο έξυπνη ανάπτυξη των περιφερειών της Ευρώπης μέσω της καινοτομίας

²⁸ https://ec.europa.eu/regional_policy/el/newsroom/news/2017/10/23-10-2017-smarter-growth-for-europe-s-regions-through-innovation - Πιο έξυπνη ανάπτυξη των περιφερειών της Ευρώπης μέσω της καινοτομίας

μέρος σε κονδύλια για την έρευνα, την ανάπτυξη και την καινοτομία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

- "Τόνωση των συνεργειών σε επενδύσεις καινοτομίας" Με βάση την προοπτική να δημιουργηθούν πανευρωπαϊκές αλυσίδες αξίας, σκοπός είναι η ύπαρξη στενότερης συνεργασίας ανάμεσα στους ιδιώτες και δημόσιους επενδυτές που σχετίζονται με την καινοτομία, σε όλες τις Περιφέρειες.
- "Βελτιώσεις στα συστήματα καινοτομίας και έρευνας εντός των περιφερειών" Οι επιπλέον μεταρρυθμίσεις στα συστήματα καινοτομίας σε περιφερειακό επίπεδο, θα ενισχύσουν την ανταγωνιστικότητα.
- "Ενθάρρυνση των συνεργειών μεταξύ πολιτικών και μέσων της ΕΕ" Οι συνέργειες μεταξύ πολιτικών και μέσων της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα πρέπει να καθοριστούν και να διευκολυνθούν ώστε να πραγματοποιηθεί ο στόχος για βελτίωση της καινοτομίας και ανάπτυξης.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να αναφερθεί ότι η έξυπνη εξειδίκευση έχει άμεση σχέση και στενή σύνδεση με την υλοποίηση της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020». Έτσι, "αρκετές χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (από επίσημα στατιστικά στοιχεία προέκυψε ότι μέχρι και το έτος 2015, 13 χώρες και 126 Περιφέρειες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είχαν διαμορφώσει Στρατηγικές Έξυπνης Εξειδίκευσης ²⁹) προέβησαν σε εφαρμογή στρατηγικών έξυπνης εξειδίκευσης, στην προσπάθειά τους να ενισχύσουν σημαντικά την απόδοση και τη λειτουργία των εθνικών συστημάτων καινοτομίας τους".

Όπως ήδη προαναφέρθηκε, η έννοια της έξυπνης εξειδίκευσης στηρίζεται στην επικρατούσα άποψη ότι: «οι περιφέρειες από μόνες τους δεν μπορούν να επιτύχουν τα πάντα στον τομέα της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας». Για το λόγο αυτό, θα πρέπει να εστιάζουν και να προσδιορίζουν ακριβώς τις προτεραιότητες τους και να σε συγκεντρώνουν πόρους σε συγκεκριμένους παραγωγικούς τομείς, με κριτήριο τις ανάγκες, τις απαιτήσεις και τους διαθέσιμους πόρους τους.

²⁹ http://www.gsrt.gr/Financing/Files/ProPeFiles19/RIS3V.5_21.7.2015.pdf

Ο παρακάτω πίνακας (Πίνακας 2.2.), συνοψίζει ορισμένες αξιόλογες μελέτες περιπτώσεων εφαρμογής της έξυπνης εξειδίκευσης σε συγκεκριμένες Ευρωπαϊκές Περιφέρειες.

Πίνακας 2.2. Μελέτες Περιπτώσεων Εφαρμογής Έξυπνης Εξειδίκευσης στην ΕΕ

Περιφέρεια	Τομέας	Τίτλος και Περιγραφή	Πλαίσιο-Εφαρμογή	Διαδικασία Οικονομικού Μετασχηματισμού
Χώρα των Βασκάνων, Ισπανία	Ενέργεια	EnergiBasque: Μια περιεκτική στρατηγική για τον οικονομικό μετασχηματισμό της Χώρας των Βάσκων και την απόκτηση μιας πρωτόγνωρης θέσης σχετικά με τη βιομηχανική ανάπτυξη στον κλάδο της ενέργειας καθώς και για την ανάδειξη της σε περιφέρεια αναφοράς της γνώσης.	-Συμπλέγματα (Clusters) -Εφαρμογή οικοκαινοτομίας σε ΜμΕ -Ερευνητικές Υποδομές -Πανεπιστήμια -Βασικές Τεχνολογίες Εφαρμογής -Διεθνοποίηση -Καινοτόμες δημόσιες διαβουλεύσεις -Πράσινη Ανάπτυξη	-Διαφοροποίηση -Εκσυγχρονισμός -Ίδρυση και λειτουργία νέου παραγωγικού τομέα
Λούμπλιν, Πολωνία	Αγροτικός	Stryn-Sad: Συνεταιρισμός	Υιοθέτηση οικοκαινοτομίας σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις.	Εκσυγχρονισμός

Τάμπερε, <i>Φινλανδία</i>	Ιατρικές Τεχνολογίες	BioMedTech: Μία συνέργεια, που συγκεντρώνει ένα ισχυρό μείγμα διεπιστημονικής τεχνογνωσίας στον κλάδο των επιστημών της υγείας και της ιατρικής τεχνολογίας.	-Ερευνητικές Υποδομές -Πανεπιστήμια	Διαφοροποίηση
Εσθονία	Δημιουργικές Βιομηχανίες	Tartu Centre of Creative Industries: Κέντρο για τις Δημιουργικές Βιομηχανίες του Τάρτου	Δημιουργικές Βιομηχανίες και Πολιτισμός	Διαφοροποίηση
Πεδεμόντιο, <i>Ιταλία</i>	Συμπλέγματα	Περιφερειακά Συμπλέγματα Καινοτομίας: Βιομηχανική πολιτική για την στήριξη της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων μέσω της διάδοσης γνώσης και της σύγκλισης των επενδύσεων για τη δημιουργία καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών.	Συμπλέγματα (Clusters).	-Συμπλέγματα (Clusters).

Πηγή:

http://www.research.org.cy/images/media/assetfile/%CE%A3%CF%84%CF%81%CE%B1%CF%84%CE%B7%CE%B3%CE%B9%CE%BA%CE%AE%20%CE%88%CE%BE%CF%85%CF%80%CE%BD%CE%B7%CF%82%20%CE%95%CE%BE%CE%B5%CE%B9%CE%B4%CE%AF%CE%BA%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7%CF%82_S3CY.pdf

Κεφάλαιο 3: Ο Σκοπός και η Μεθοδολογία της Εργασίας

Αντικείμενο και σκοπός της συγκεκριμένης εργασίας, όπως ήδη αναφέρθηκε, είναι η μελέτη σχεδιασμού και κυρίως της υλοποίησης της «Εξυπνης Εξειδίκευσης», που αποτελεί σημαντικό κομμάτι των Προγραμμάτων της περιόδου 2014-2020. Ιδιαίτερη αναφορά θα γίνει βέβαια στην περίπτωση της Περιφέρειας Κρήτης. Στα πλαίσια της παρούσας εργασίας, θα δοθεί ιδιαίτερη σημασία στα προβλήματα, τις δυσκολίες και τα εμπόδια με τα οποία ήρθε αντιμέτωπη η Περιφέρεια της Κρήτης, κατά την εκπόνηση της Στρατηγικής της «Εξυπνης Εξειδίκευσης», που θα βοηθήσουν και στην απάντηση του βασικού ερευνητικού ερωτήματος της εργασίας αυτής: ***"Ποια είναι τα κυριότερα προβλήματα που συνάντησε η Περιφέρεια της Κρήτης, κατά τη διάρκεια υλοποίησης της Στρατηγικής «Εξυπνης Εξειδίκευσης»;"***

Στο σημείο αυτό είναι σημαντικό να αναφερθεί η μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε για τη συγγραφή της παρούσας εργασίας.

Η πτυχιακή αυτή εργασία είναι βιβλιογραφική και στηρίζεται σε θεωρητική προσέγγιση της στρατηγικής «Εξυπνης Εξειδίκευσης».

Βασίζεται σε εκτενή βιβλιογραφική ενημέρωση και ανασκόπηση σε δευτερογενείς βιβλιογραφικές πηγές και στη μέθοδο της δευτερογενούς έρευνας. Η δευτερογενής έρευνα συμπεριλαμβάνει τη μελέτη επεξεργασμένου βιβλιογραφικού υλικού, (δημοσιεύσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς και των περιφερειών της Ελλάδας, ελληνική και ξένη βιβλιογραφία) που περιλαμβάνει τον εντοπισμό, τη διερεύνηση, την ενδελεχή ανάλυση, την κριτική εκτίμηση και τη συνδυαστική παρουσίαση θέσεων από δημοσιευμένα κείμενα, επιστημονικά άρθρα και βιβλία, είτε ελληνικά είτε ξενόγλωσσα. Επίσης, για τις ανάγκες εκπόνησης της εργασίας, έγινε έρευνα και μελέτες σε υλικό επίσημων ιστοσελίδων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, που αναφέρονται αναλυτικά στη βιβλιογραφία. Τέλος, πραγματοποιήθηκε αναζήτηση βιβλιογραφίας στο μελετητή Google Scholar για εύρεση άρθρων, διαφόρων άλλων βιβλιογραφικών πηγών που κρίθηκαν χρήσιμες και σχετικές με το θέμα της εργασίας αυτής, αλλά έγινε και δευτερογενής αναζήτηση στις βιβλιογραφικές αναφορές τους.

Η βιβλιογραφική έρευνα για αυτήν την εργασία ξεκίνησε τον Νοέμβριο του 2019 και συνεχίστηκε μέχρι την ολοκλήρωσή της τον Φεβρουάριο του 2020. Οι πηγές επιλέχθηκαν πολύ προσεκτικά έχοντας ως βασικό κριτήριο την εγκυρότητα και την αξιοπιστία. Όσο αφορά τις δυσκολίες που αντιμετωπίσαμε κατά την εκπόνηση της εργασίας, ήταν κατά κύριο λόγο οι πολλές ώρες που χρειάστηκε να αφιερωθούν για την μελέτη και κατανόηση του θέματος. Επιπλέον, η επιλογή των πηγών ήταν μια δυσκολία, καθώς λόγω του μεγάλου όγκου πληροφοριών που υπάρχει, ιδιαίτερα στο διαδίκτυο, υπήρχαν πιθανότητες να αντληθούν αναξιόπιστες πληροφορίες καταλήγοντας σε λάθος συμπεράσματα. Για τον λόγο αυτό προτιμήθηκαν πηγές από επίσημους ιστότοπους της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των Περιφερειών της Ελλάδας. Τέλος, καθώς η εργασία έγινε με δευτερογενή μέθοδο, χρειάστηκε να ήμαστε ιδιαίτερα προσεκτικές στην διατύπωση όπως και στην ακριβή περιγραφή των πηγών και βιβλιογραφιών.

Κεφάλαιο 4: Η Υλοποίηση των Εθνικών και Περιφερειακών Στρατηγικών Έρευνας και Καινοτομίας για την Έξυπνη Εξειδίκευση στην Ελλάδα

4.1 Γενικά για την Έξυπνη Εξειδίκευση στην Ελλάδα

Από την 1^η Ιανουαρίου του έτους 2001, η Ελλάδα αποτελέσει το δωδέκατο μέλος της Ευρωζώνης, εφόσον αποφασίστηκε ότι ικανοποιούσε το μεγαλύτερο μέρος των αναγκαίων προϋποθέσεων και τα περισσότερα από τα κριτήρια της συνθήκης του Μάαστριχτ. Το επόμενο έτος, δηλαδή το 2002, κυκλοφόρησε επίσημα στη χώρα το νόμισμα του Ευρώ (€). Για τα επόμενα χρόνια και μέχρι το έτος 2008, παρατηρήθηκε αυξητικός ρυθμός οικονομικής ανάπτυξης – μεγέθυνσης και αυξημένη ανταγωνιστικότητα. Όμως, αυτή η ανοδική πορεία της Ελληνικής χώρας και η ευημερία της δεν κράτησε για πολύ, καθώς εμφανίστηκαν χώρες που διέθεταν χαμηλό κόστος εργατικού δυναμικού και ήταν ιδιαίτερα ανταγωνιστικές στην παραγωγή προϊόντων. Δεδομένου ότι η Ελλάδα δεν μπορούσε να ανταγωνιστεί τις χώρες αυτές αλλά και να ακολουθήσει τις επικρατούσες τότε στρατηγικές και πολιτικές της "εξωστρεφούς ανάπτυξης", δέχτηκε σταδιακή υποβάθμιση, με αποτέλεσμα να μειωθεί σημαντικά η ανταγωνιστική της πορεία σε διεθνές επίπεδο. Η κορύφωση επήλθε με το ξέσπασμα της κρίσης στην Ελλάδα το έτος 2009, που είχε καταστροφικές συνέπειες για την ελληνική οικονομία³⁰

Οι στρατηγικές έξυπνης εξειδίκευσης της περιόδου 2014-2020 για την Ελλάδα, αποτέλεσαν μία σημαντική και καθοριστική ευκαιρία για τη διαχείριση, την αντιμετώπιση και την επίλυση ως ένα βαθμό των "διαρθρωτικών αδυναμιών ανταγωνιστικότητας" του Ελληνικού κράτους. Ο σχεδιασμός των στρατηγικών αυτών άρχισε τη χρονιά του 2012 και τελικά δημιουργήθηκαν, όπως προειπώθηκε, "μία

³⁰ Κομνηνός, Ν., 2014. *Βιομηχανία έντασης γνώσεων στην Ελλάδα: Στρατηγικές και προοπτικές στην περίοδο 2014-2020*. Διαθέσιμο στη: <http://www.urenio.org/komninos/wp-content/uploads/2014/02/2014-AUTH-Symposio-Poia-Ellada-NKomninos.pdf> [Ανακτήθηκε 02 Φεβρουαρίου 2020]

Εθνική και 13 Περιφερειακές Στρατηγικές Έρευνας και Τεχνολογίας για την Έξυπνη Εξειδίκευση (Research and Innovation Strategies for Smart Specialisation - RIS3)"³¹.

Το ελληνικό σύστημα καινοτομίας έχει αξιοσημείωτα πλεονεκτήματα. Τα πανεπιστήμια και τα δημόσια ερευνητικά ιδρύματα παράγουν έρευνα υψηλής ποιότητας και η πλειοψηφία των ελληνικών επιχειρήσεων αναφέρουν ότι συμμετέχουν σε καινοτομίες που είναι τουλάχιστον νέες για την επιχείρηση. Παρά τις σοβαρές επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικονομία και την κοινωνία, οι δαπάνες Έρευνας και Ανάπτυξης αυξήθηκαν κατά την τελευταία δεκαετία τόσο σε απόλυτους όσο και σε σχετικούς όρους. Παρ' όλα αυτά, το ελληνικό σύστημα καινοτομίας απέχει πολύ από το να καθοδηγείται από τις επιχειρήσεις, καθώς η κυβερνητική χρηματοδότηση και οι δημόσιες έρευνες κυριαρχούν στην εθνική προσπάθεια E & A. Οι μεγάλες εδαφικές διαφορές στα επίπεδα εισοδημάτων στην Ελλάδα, μεταφράζονται επίσης σε άνισες δυνατότητες καινοτομίας. Για παράδειγμα, η πρωτεύουσα της Αττικής αντιπροσώπευε περισσότερες δαπάνες E & A το 2015 από ό,τι όλες οι άλλες ελληνικές περιφέρειες μαζί³².

Οι έξυπνες στρατηγικές εξειδίκευσης (RIS3) παρέχουν ένα μακροπρόθεσμο πλαίσιο για επενδύσεις στην καινοτομία που βασίζονται στα δυνατά σημεία της Ελλάδας. Η Ελλάδα διαθέτει ένα υβριδικό RIS3 με κεντρική εθνική στρατηγική (υπό την εποπτεία της Γενικής Γραμματείας Έρευνας και Τεχνολογίας) και 13 περιφερειακές στρατηγικές (εποπτευόμενες από περιφερειακές αρχές και συντονισμένες από το Υπουργείο Οικονομίας και Ανάπτυξης). Το Κοινό Κέντρο Ερευνών συνεργάζεται στενά με τις ελληνικές αρχές που είναι επιφορτισμένες με την RIS3 για να υποστηρίξουν το σχεδιασμό και την εφαρμογή των στρατηγικών τους. Το έργο καλύπτει τις ελληνικές

³¹ Κομνηνός, Ν., 2014. *Βιομηχανία έντασης γνώσεων στην Ελλάδα: Στρατηγικές και προοπτικές στην περίοδο 2014-2020*. Διαθέσιμο στη: <http://www.urenio.org/komninos/wp-content/uploads/2014/02/2014-AUTH-Symposio-Poia-Ellada-NKomninos.pdf> [Ανακτήθηκε 02 Φεβρουαρίου 2020]

³² Κομνηνός, Ν., 2014. *Βιομηχανία έντασης γνώσεων στην Ελλάδα: Στρατηγικές και προοπτικές στην περίοδο 2014-2020*. Διαθέσιμο στη: <http://www.urenio.org/komninos/wp-content/uploads/2014/02/2014-AUTH-Symposio-Poia-Ellada-NKomninos.pdf> [Ανακτήθηκε 02 Φεβρουαρίου 2020]

περιοχές: Κεντρικής Μακεδονίας, Δυτικής Ελλάδας και Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης³³.

Οι δραστηριότητες του Κοινού Κέντρου Ερευνών στο πλαίσιο του έργου μας επικεντρώνονται στα εξής: ³⁴.

- Υποστήριξη της υλοποίησης του RIS3 μέσω εργαστηρίων συλλογής πληροφοριών και διαπεριφερειακής μάθησης.
- Υποστήριξη της προετοιμασίας των ελληνικών εθνικών και περιφερειακών αρχών για την επόμενη προγραμματική περίοδο, με ιδιαίτερη έμφαση στη διακυβέρνηση και παρακολούθηση της RIS3.
- Ανασκόπηση της βιομηχανικής μετάβασης της Ελλάδας.

4.2 Εθνική Στρατηγική Έρευνας και Καινοτομίας για την Έξυπνη Εξειδίκευση

Απότερο στόχο της Εθνικής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης αποτελεί η επικεντρωμένη παραγωγική ανασυγκρότηση και γενικότερη ανάπτυξη της χώρας με κύριο πυλώνα την έρευνα, την τεχνολογική εξέλιξη και τις καινοτομικές δραστηριότητες, για τον περιορισμό των περιφερειακών ανισοτήτων και την επίτευξη βιώσιμης απασχόλησης με εστίαση και σεβασμό στον άνθρωπο και στο ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον, στο φυσικό περιβάλλον και στην πολιτισμική κληρονομιά³⁵.

Στην Ελλάδα, η Εθνική Στρατηγική Έρευνας και Καινοτομίας για την Έξυπνη Εξειδίκευση, στηρίζεται σε τρεις κεντρικές στρατηγικές επιλογές, που είναι συνοπτικά οι παρακάτω:

- "Επένδυση στη δημιουργία και διάχυση της Νέας Γνώσης".
- "Επένδυση στην έρευνα και την καινοτομία".

³³ Κομνηνός, Ν., 2014. *Βιομηχανία έντασης γνώσεων στην Ελλάδα: Στρατηγικές και προοπτικές στην περίοδο 2014-2020*. Διαθέσιμο στη: <http://www.urenio.org/komninos/wp-content/uploads/2014/02/2014-AUTH-Symposio-Poia-Ellada-NKomninos.pdf> [Ανακτήθηκε 02 Φεβρουαρίου 2020]

³⁴ Κομνηνός, Ν., 2014. *Βιομηχανία έντασης γνώσεων στην Ελλάδα: Στρατηγικές και προοπτικές στην περίοδο 2014-2020*. Διαθέσιμο στη: <http://www.urenio.org/komninos/wp-content/uploads/2014/02/2014-AUTH-Symposio-Poia-Ellada-NKomninos.pdf> [Ανακτήθηκε 02 Φεβρουαρίου 2020]

³⁵ <https://www.espa.gr/el/pages/staticRIS3.aspx> - Στρατηγική Έρευνας και Τεχνολογίας για την Έξυπνη Εξειδίκευση (RIS3)

- "Ανάπτυξη καινοτομικής νοοτροπίας και θεσμών και διασυνδέσεων Έρευνας, Τεχνολογικής Ανάπτυξης και Καινοτομίας (ΕΤΑΚ) με την κοινωνία των πολιτών".

Επίσης, "επικεντρώνεται στους εξής τομείς – κλάδους, προκειμένου να επιτύχει τη μελλοντική ανάπτυξη της Ελληνικής χώρας και οικονομίας³⁶:

1. Αγρο-διατροφή.
2. Βιοεπιστήμες & Υγεία – Φάρμακα.
3. Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών.
4. Ενέργεια.
5. Περιβάλλον και Βιώσιμη Ανάπτυξη.
6. Μεταφορές και Εφοδιαστική Αλυσίδα.
7. Υλικά – Κατασκευές.
8. Πολιτισμός - Τουρισμός - Πολιτιστικές & Δημιουργικές Βιομηχανίες".

³⁶ Μαλούτας, Θ., 2015. *Οι Περιφέρειες και οι τοπικές κοινωνίες της χώρας καλούνται να αναγνωρίσουν και να αξιοποιήσουν τα ανταγωνιστικά τους πλεονεκτήματα.* Διαθέσιμο στη: <https://www.ekt.gr/el/magazines/interviews/19089> [Ανακτήθηκε 01 Φεβρουαρίου 2020]

Στον παρακάτω πίνακα (Πίνακας 4.1.), παρουσιάζονται οι τρεις βασικές "στρατηγικές επιλογές", καθώς και οι τέσσερις σημαντικοί "άξονες προτεραιότητας" της Εθνικής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης (ΕΣΕΕ).

Πίνακας 4.1. Οι Στρατηγικές Επιλογές RIS3 και οι 4 Άξονες Προτεραιότητας της ΕΣΕΕ

Στρατηγικές επιλογές RIS3	1. Επένδυση στη δημιουργία και διάχυση της Νέας Γνώσης	2. Επένδυση στην έρευνα και καινοτομία	3. Ανάπτυξη καινοτομικής νοοτροπίας και θεσμών και διασυνδέσεων ΕΤΑΚ με την κοινωνία
Άξονες παρέμβασης	Κατηγορίες παρέμβασης		
α. Ανάπτυξη δυναμικού (capacity building)	1.α Ανάπτυξη δυναμικού ΕΤΑΚ στους τομείς εξειδίκευσης	2.α Εκκόλαψη νέων επιχειρηματικών παικτών	3.α Ενίσχυση μηχανισμών και θεσμικού πλαισίου
β. Ενίσχυση δραστηριοτήτων ΕΤΑΚ	1.β Ενίσχυση δραστηριοτήτων ΕΤΑΚ και νησίδων αριστείας	2.β Ενίσχυση της ενδογενούς έρευνας και καινοτομίας στις επιχειρήσεις	3.β Ενίσχυση της ζήτησης για καινοτομία από τη δημόσια διοίκηση
γ. Μηχανισμοί και δομές υποστήριξης	1.γ Ενίσχυση (Υπο)δομών δικτύωσης	2.γ Υποδομές και μηχανισμοί στήριξης καινοτόμου επιχειρηματικότητας	3.γ Μηχανισμοί Επιχειρηματικής Ανακάλυψης και Τεκμηρίωσης
δ. Εξωστρέφεια και δικτύωση	1.δ Διασύνδεση και συνεργασία σε ΕΤΑΚ	2.δ Επιχειρηματική εξωστρέφεια	3.δ Ανάπτυξη καινοτομικής κουλτούρας

Πηγή: <https://www.espa.gr/el/pages/staticRIS3.aspx> - Στρατηγική Έρευνας και Τεχνολογίας για την Έξυπνη Εξειδίκευση (RIS3)

4.3 Οι Περιφερειακές Στρατηγικές Έρευνας και Καινοτομίας για την Έξυπνη Εξειδίκευση

Οι Περιφερειακές Στρατηγικές για την Έξυπνη Εξειδίκευση στην Ελλάδα επικεντρώνονται, όπως αναφέρθηκε ήδη και παραπάνω, στον εντοπισμό, την αναγνώριση και την «εκμετάλλευση» των ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων και προτερημάτων των Ελληνικών Περιφερειών, τη στήριξη και την ενίσχυση της καινοτομίας, καθώς και την υλοποίηση πολιτικών έξυπνης εξειδίκευσης με την ενεργή

συμμετοχή όλων των εμπλεκόμενων μερών και παραγόντων, με απώτερο σκοπό τη βελτίωση και το μετασχηματισμό της οικονομίας σε περιφερειακό επίπεδο³⁷.

Διακρίνονται τέσσερις κύριες "ομάδες Περιφερειών" με παρεμφερή χαρακτηριστικά και στοιχεία εξειδίκευσης, που αναφέρονται στη συνέχεια³⁸:

Οι χαρακτηριζόμενες "**Μητροπολιτικές Περιφέρειες**" (Αττική, Κεντρική Μακεδονία), που διαθέτουν ανεπτυγμένες δυνατότητες έρευνας, τεχνολογίας και διαφοροποίησης στις υπηρεσίες έντασης γνώσεων.

Οι "**Περιφέρειες με έντονη παράδοση στη μεταποίηση, στους βιομηχανικούς τομείς**, που χαρακτηρίζονται όμως από χαμηλό επίπεδο καινοτομίας (Ανατολική Μακεδονία - Θράκη, Δυτική Μακεδονία, Στερεά Ελλάδα)".

Οι "**Περιφέρειες με ιδιαίτερη παράδοση στον αγροτικό τομέα, το γεωργικό κλάδο, τον κτηνοτροφικό τομέα, τον κλάδο μεταποίησης τροφίμων**, που κατέχουν ισχυρές ικανότητες καινοτομίας, κυρίως στη βιομηχανία τροφίμων (Ηπειρος, Θεσσαλία, Πελοπόννησος, Δυτική Ελλάδα)".

Οι λεγόμενες "**Νησιώτικες περιφέρειες με αυξημένες μελλοντικές προοπτικές στον τουριστικό κλάδο, αλλά και σε ιδιαίτερες και εξειδικευμένες μορφές ποιοτικού αγροτικού τομέα** (Κρήτη, Νότιο Αιγαίο, Βόρειο Αιγαίο, Ιόνια Νησιά)".

Στον παρακάτω Πίνακα (Πίνακας 4.2.), απεικονίζονται οι βασικοί τομείς προτεραιότητας και οι κύριοι άξονες παρέμβασης.

³⁷ Μαλούτας, Θ., 2015. *Οι Περιφέρειες και οι τοπικές κοινωνίες της χώρας καλούνται να αναγνωρίσουν και να αξιοποιήσουν τα ανταγωνιστικά τους πλεονεκτήματα.*

Διαθέσιμο στη: <https://www.ekt.gr/el/magazines/interviews/19089> [Ανακτήθηκε 01 Φεβρουαρίου 2020]

³⁸ *Centre for Strategy and Competitiveness, 2011*

Πίνακας 4.2. Οι Τομείς Προτεραιότητας και Άξονες Παρέμβασης των Στρατηγικών Έξυπνης Εξειδίκευσης σε Εθνικό και Περιφερειακό Επίπεδο

Τομείς Προτεραιότητας	Άξονες Παρέμβασης
Αγροδιατροφή	-Ενίσχυση της ανταγωνιστικής θέσης των αγροτικών προϊόντων στις διεθνείς αγορές -
	Αύξηση της ανταγωνιστικής θέσης των ελληνικών τροφίμων στις διεθνείς αγορές -Αειφόρος ανάπτυξη της πρωτογενούς παραγωγής και του μεταποιητικού τομέα -Ανάπτυξη της κατανόησης της σχέσης ανάμεσα στη διατροφή και την υγεία και τις συνέπειες για τα αγροτικά προϊόντα διατροφής και τα τρόφιμα
Βιοεπιστήμες και Υγεία-Φάρμακα	-Τεχνολογίες διαχείρισης πληροφοριών -Διαδίκτυο του μέλλοντος ΤΠΕ σε οριζόντιες δραστηριότητες -Ρομποτική -Εργοστάσια του μέλλοντος -Εφαρμογές σε τομείς προτεραιότητας -Εξαρτήματα και συστήματα
Ενέργεια	-Διαχείριση αποβλήτων -Πρόληψη και προστασία του περιβάλλοντος γενικότερα -Κλιματική αλλαγή -Πρότυπα συστήματα παρακολούθησης και μέτρησης περιβαλλοντικών συνεπειών
Περιβάλλον και βιώσιμη	-Διαχείριση αποβλήτων
ανάπτυξη & Κλιματική αλλαγή	-Πρόληψη και προστασία του περιβάλλοντος γενικότερα -Κλιματική αλλαγή -Πρότυπα συστήματα παρακολούθησης και μέτρησης περιβαλλοντικών συνεπειών

Πολιτισμός – Τουρισμός	Ενίσχυση της καινοτομίας για τη διαμόρφωση νέων προϊόντων και υπηρεσιών για τον επισκέπτη, αρχαιολογικών χώρων
Πολιτιστικές και Δημιουργικές Βιομηχανίες	-Αξιοποίηση υποδομών καινοτομίας για το σχεδιασμό και την υλοποίηση ειδικών υπηρεσιών περιεχομένου και εκπαιδευτικών διαδραστικών εφαρμογών για χώρους πολιτισμού -Προώθηση και ενίσχυση της ψηφιακής επιχειρηματικότητας
	στον τομέα των ΠΔΒ -Ανάδειξη της αριστείας σε κλάδους εξειδίκευσης της πολιτιστικής κληρονομιάς και του σύγχρονου πολιτισμού -Παροχή ολοκληρωμένων υπηρεσιών καινοτομίας μέσω της ενίσχυσης της ικανότητας φορέων Ε&Κ και του σχηματισμού «δικτύων γνώσης» -Ανάπτυξη αντίστοιχων ικανοτήτων/ κάλυψη σχετικών εκπαιδευτικών αναγκών για τη δημιουργική οικονομία -Ενθάρρυνση της ανοικτής καινοτομίας για τη διαφοροποίηση του πολιτιστικού προϊόντος και των υπηρεσιών -Προώθηση διεπιστημονικών συνεργασιών δημοσίων και ιδιωτικών φορέων έρευνας/καινοτομίας σε περιβάλλον φυσικών και εικονικών living

Πηγή: ΦΕΚ 1862/27-8-2015

4.4 Μελέτες Περιπτώσεων Εφαρμογής Έξυπνης Εξειδίκευσης στις Περιφέρειες της Ελλάδος

Στο υποκεφάλαιο αυτό, θα γίνει αναφορά σε ορισμένες στρατηγικές έξυπνης εξειδίκευσης σε κάποιες Περιφέρειες της Ελλάδος, καθώς δεν είναι εφικτό να γίνει ανάλυση και των δεκατριών Περιφερειακών Στρατηγικών στα πλαίσια της παρούσας εργασίας. Επίσης, θα ακολουθήσει και συγκριτική ανάλυση αυτών. Η επιλογή των συγκεκριμένων περιφερειών έγινε καθώς είναι ένα δείγμα περιοχών που καλύπτει μέρος τόσο της νησιώτικης όσο και της ηπειρωτικής χώρας.

➤ Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας

Ακολουθώντας την κύρια ιδέα της στρατηγικής έξυπνης εξειδίκευσης η οποία επικεντρώνεται στα χαρακτηριστικά της κάθε περιφέρειας, η περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας "εστιάζει στα δυνατά σημεία της όπως είναι η ισχυρή γεωγραφική θέση της αλλά και η πληθώρα των περιουσιακών στοιχείων που αφορούν κυρίως τις υποδομές στον εκπαιδευτικό και ερευνητικό τομέα δίνοντάς της το πλεονέκτημα μίας συνεχούς παραγωγής νέων επιστημόνων.³⁹"

Συγκριμένα η περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, εστιάζει στην ανάπτυξη των παρακάτω τομέων (αναφέρονται ενδεικτικές δράσεις για τον κάθε τομέα):⁴⁰

- Αγροτική παραγωγή – Υδατοκαλλιέργειες και τρόφιμα (Ενδυνάμωση του εξοπλισμού στα τμήματα έρευνας των επιχειρήσεων)
- Τουρισμός-Πολιτισμός (Ενδυνάμωση του εξοπλισμού στα τμήματα έρευνας σε συνεργατικούς σχηματισμούς επιχειρήσεων)
- Υλικά και μικροηλεκτρονική (Βελτίωση του εργαστηριακού εξοπλισμού των Πανεπιστημίων και Ερευνητικών Κέντρων)
- Ενεργειακές Εφαρμογές (Δράσεις στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Έρευνας)
- Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνιών (Ερευνητικές δραστηριότητες για την επαφή και συνεργασία των φορέων με κέντρα αριστείας εκτός περιφέρειας)

Ιδιαίτερη έμφαση κυρίως θα δοθεί στους τομείς της "Αγροτικής παραγωγής–Υδατοκαλλιέργειες, στον τομέα των Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνιών καθώς και στα Υλικά και μικροηλεκτρονική ο οποίος είναι ο κλάδος που θα εφαρμοστεί πιλοτικά η διαδικασία της επιχειρηματικής ανακάλυψης. Η συμβολή ακαδημαϊκών και ερευνητικών κέντρων έχει πρωτεύοντα ρόλο στην υλοποίηση των δράσεων. "

³⁹ Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, 2015. «Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης για την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας». Διαθέσιμο στη: https://www.espa.gr/elibrary/RIS3_DytEllada_201502.pdf [Ανακτήθηκε 01 Φεβρουαρίου 2020]

⁴⁰ Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, 2015. «Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης για την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας». Διαθέσιμο στη: https://www.espa.gr/elibrary/RIS3_DytEllada_201502.pdf [Ανακτήθηκε 01 Φεβρουαρίου 2020]

Σε αυτό το σημείο θα γίνει αναφορά ορισμένων απειλών που χρειάστηκε να αντιμετωπίσει η περιφέρεια κατά την υλοποίηση της στρατηγική⁴¹:

- Οικονομικό περιβάλλον που δεν ευνοείται λόγω της οικονομικής κρίσης καθώς και διαρροή των ανθρώπινων πόρων στον επιστημονικό τομέα.
- Εμπόδια στην επιχειρηματικότητα.
- Συνεχής πίεση από τον διεθνή ανταγωνισμό στον συγκεκριμένο κλάδο ειδίκευσης.
- Αναβλήθηκε η δεύτερη φάση κατασκευής της Ολυμπίας Οδού, η οποία συνδέεται άμεσα με την ανάπτυξη του τουρισμού στα αστικά κέντρα.

Το όραμα της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας φαίνεται στον παρακάτω Πίνακα 4.3.

Πίνακας 4.3. Το Όραμα της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας

Πηγή: https://www.espa.gr/elibrary/RIS3_DytEllada_201502.pdf

⁴¹ Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, 2015. «Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης για την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας». Διαθέσιμο στη: https://www.espa.gr/elibrary/RIS3_DytEllada_201502.pdf [Ανακτήθηκε 01 Φεβρουαρίου 2020]

➤ Περιφέρεια Ιονίων Νήσων

Η Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης της Περιφέρειας αυτής για το χρονικό διάστημα 2014-2020 έχει το εξής όραμα και σκοπό: «να αποτελέσει η εν λόγω Περιφέρεια έναν από τους διακεκριμένους προορισμούς της βιομηχανίας της εμπειρίας (τουρισμός, πολιτισμός, τομέας δημιουργικής βιομηχανίας) σε παγκόσμια βάση, μέσα από την εφαρμογή μίας στρατηγικής βιώσιμης ανάπτυξης, έντονης διαφοροποίησης του προϊόντος και δημιουργίας ταυτότητας προορισμού»⁴².

Συγκριμένα οι τομείς που εστίασε η περιφέρεια Ιονίων Νήσων είναι:

- Βιομηχανία της εμπειρίας (Τουρισμός και δημιουργική οικονομία)
- Αγροδιατροφή και Γαστρονομία
- Θαλάσσια Οικονομία (Αλιεία – Υδατοκαλλιέργεια – Θαλάσσιος Τουρισμός)
- Πολιτιστική και Δημιουργική Οικονομία

Εκτός από το οικονομικό περιβάλλον λόγω κρίσης που επηρεάζει ολόκληρη τη χώρα οι απειλές που λαμβάνει υπόψη της η συγκεκριμένη περιφέρεια για την εφαρμογή των δράσεων είναι⁴³:

- Περιβαλλοντικοί κίνδυνοι όπως οι πυρκαγιές, η ρύπανση των υδάτων, καθώς και η έντονη σεισμικότητα που αντιμετωπίζει η συγκεκριμένη περιοχή.
- Έντονος ανταγωνισμός μεταξύ των χωρών που συνορεύουν (Ιταλία, Κροατία).

Το όραμα της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων αποτυπώνεται στον παρακάτω Πίνακα 4.4.

⁴² Περιφέρεια Ιονίων Νήσων, 2015. «Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης για την Περιφέρεια Ιονίων Νήσων». Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Ιονίων Νήσων. <https://www.espa.gr/el/pages/staticRIS3.aspx>

⁴³ Περιφέρεια Ιονίων Νήσων, 2015. «Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης για την Περιφέρεια Ιονίων Νήσων». Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Ιονίων Νήσων. <https://www.espa.gr/el/pages/staticRIS3.aspx>

Πίνακας 4.4. Το Όραμα της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων

Πηγή: <https://www.espa.gr/el/pages/staticRIS3.aspx> - Περιφέρεια Ιονίων Νήσων, 2015

➤ Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου

Η Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης της Περιφέρειας αυτής για το χρονικό διάστημα 2014-2020 έχει παρόμοιο στόχο με τη στρατηγική των Ιονίων Νήσων και αποσκοπεί στο εξής: «να αποτελέσει η συγκεκριμένη Περιφέρεια έναν από τους καλύτερους προορισμούς της βιομηχανίας της εμπειρίας (τουρισμός, πολιτισμός, δημιουργική βιομηχανία) σε παγκόσμιο επίπεδο, μέσα από την υιοθέτηση μίας πολιτικής βιώσιμης ανάπτυξης, ισχυρής διαφοροποίησης του προϊόντος και διαμόρφωσης ταυτότητας προορισμού»⁴⁴.

Οι τομείς που οραματίζεται να αναπτύξει η περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου είναι:

⁴⁴ Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, 2015. «Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης για την Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου». Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης. https://www.espa.gr/elibrary/RIS3_%20CE%9D%CF%8C%CF%84%CE%B9%CE%BF_%CE%91%CE%B9%CE%B3%CE%B1%CE%AF%CE%BF_%2020150520.pdf

- Αγροτική Παραγωγή και Τρόφιμα, Αλιεία – Υδατοκαλλιέργεια Τουρισμός
- Εφαρμογές και Υπηρεσίες ΤΠΕ
- Καθαρές Τεχνολογίες και ΑΠΕ

Η συγκεκριμένη περιφέρεια συνδέεται με τον τριτογενή τομέα δραστηριότητας που βασίζεται στον τουρισμό και το εμπόριο. Χαρακτηρίζεται ως μία περιφέρεια με εξειδίκευση στον τουρισμό, ανάπτυξη στις υδατοκαλλιέργειες και την αλιεία καθώς και στην γεωργία και το εμπόριο παρόλο που έχουν χάσει σημαντικό κομμάτι της δυναμικής τους λόγω κρίσης.⁴⁵

Η περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου εξαρτάται άμεσα από τον τουρισμό, έχει και καταταχθεί στις 4 πιο τουριστικές περιφέρειες της Ελλάδας. Παρόλα αυτά τα οφέλη που δημιουργούνται από την ανάπτυξη στον κλάδο του τουρισμού, αξίζει να σημειωθεί ότι δημιουργούνται και διάφορα προβλήματα όπως είναι το αυτό της εποχικότητας που αυξάνει το επίπεδο της ανεργίας κατά τους χειμερινούς μήνες. Η αλιεία επίσης είναι ένας τομέας που συμβάλει ενεργά στην ανάπτυξη της οικονομίας κυρίως σε νησιά λιγότερο δημοφιλή σαν τουριστικοί προορισμοί. Ένα μεγάλο μειονέκτημα όμως είναι ο «απαρχαιωμένος» αλιευτικός εξοπλισμός και το ανειδίκευτο εργατικό δυναμικό, η ρύπανση των θαλασσών που αποτελούν προκλήσεις που πρέπει να ξεπεράσει η περιφέρεια.⁴⁶

Το όραμα της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου φαίνεται ξεκάθαρα στον παρακάτω Πίνακα 4.5.

⁴⁵ Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, 2015. «Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης για την Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου». Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης. https://www.espa.gr/elibrary/RIS3_%20%CE%9D%CF%8C%CF%84%CE%B9%CE%BF_%CE%91%CE%B9%CE%B3%CE%B1%CE%AF%CE%BF_%2020150520.pdf

⁴⁶ Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, 2015. «Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης για την Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου». Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης. https://www.espa.gr/elibrary/RIS3_%20%CE%9D%CF%8C%CF%84%CE%B9%CE%BF_%CE%91%CE%B9%CE%B3%CE%B1%CE%AF%CE%BF_%2020150520.pdf

Πίνακας 4.5. Το Όραμα της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου

Πηγή: <https://www.espa.gr/el/pages/staticRIS3.aspx> - Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, 2015

➤ Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας

Η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας, μέσω της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης έχει θέσει ως βασικούς στόχους να αναπτυχθεί οικονομικά καθώς και κοινωνικά. "Η ενίσχυση των θέσεων απασχόλησης και η ανύψωση του επιπέδου ζωής σκοπεύουν να επιτευχθούν μέσω στρατηγικών που επικεντρώνουν τις προσπάθειες και την προσέλκυση επενδύσεων μέσω του συγκριτικού πλεονεκτήματος που διαθέτει ενώ ταυτόχρονα δίνει έμφαση στην προστασία του φυσικού περιβάλλοντος."⁴⁷

Οι βασικοί τομείς δράσης που έχει θέσει ως προτεραιότητα η συγκεκριμένη περιφέρεια είναι:

- Αγροδιατροφή και Υδατοκαλλιέργεια
- Βιομηχανία της Εμπειρίας (Τουρισμός, Πολιτισμός, Δημιουργική Βιομηχανία)
- Στήριξη της Αλυσίδας Αξίας του Μετάλλου
- Πράσινη καινοτομία, Εξοικονόμηση και Παραγωγή Ενέργειας

⁴⁷ Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας, 2015. «Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης για την Περιφέρεια της Στερεάς Ελλάδας». Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης ΕΠ Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας https://www.espa.gr/elibrary/RIS3_StereEllada_201504.pdf

Οι κύριες απειλές που έχει να αντιμετωπίσει είναι:

- Ο έντονος ανταγωνισμός μεταξύ χωρών χαμηλού κόστους
- Το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο του ανθρώπινου δυναμικού, σε αυτό συμβάλει η μη ύπαρξη Πανεπιστημίου καθώς και ο αδύναμος ρόλος του ΤΕΙ Στερεάς Ελλάδας, το οποίο δεν έχει αξιοποιηθεί επαρκώς.
- Η οικονομική κρίση που έχει επηρεάσει την περιφέρεια, με συνέπειες όπως η έλλειψη ρευστότητας, εμπόδια στην επιχειρηματικότητα και συρρίκνωση της αγοράς⁴⁸

Το όραμα της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας φαίνεται ξεκάθαρα στον παρακάτω Πίνακα 4.6.

Πίνακας 4.6. Το Όραμα της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας

Πηγή: <https://www.espa.gr/el/pages/staticRIS3.aspx> - Στρατηγική έξυπνης Εξειδίκευσης Στερεάς Ελλάδας

⁴⁸ Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας, 2015. «Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης για την Περιφέρεια της Στερεάς Ελλάδας». Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης ΕΠ Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας https://www.espa.gr/elibrary/RIS3_StereEllada_201504.pdf

➤ Περιφέρεια Πελοποννήσου

Η περιφέρεια Πελοποννήσου θεωρείται μια από τις λιγότερο ισχυρές στον τομέα της έρευνας και ανάπτυξης, θα προσπαθήσει να αντιμετωπίσει αυτή την πρόκληση και να αναπτυχθεί σε αυτόν τον τομέα για να επιτύχει τους στόχους που έχει θέσει μέσω της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης κατά την περίοδο 2014-2020.⁴⁹

Οι 4 άξονες προτεραιότητας της περιφέρειας Πελοποννήσου:

- Αγροδιατροφικός Τομέας
- Τουρισμός – Πολιτισμός
- Μεταποιητική Βιομηχανία
- Οριζόντιοι Υποστηρικτικοί Τομείς (Ενέργεια, ΤΠΕ, Περιβάλλον)

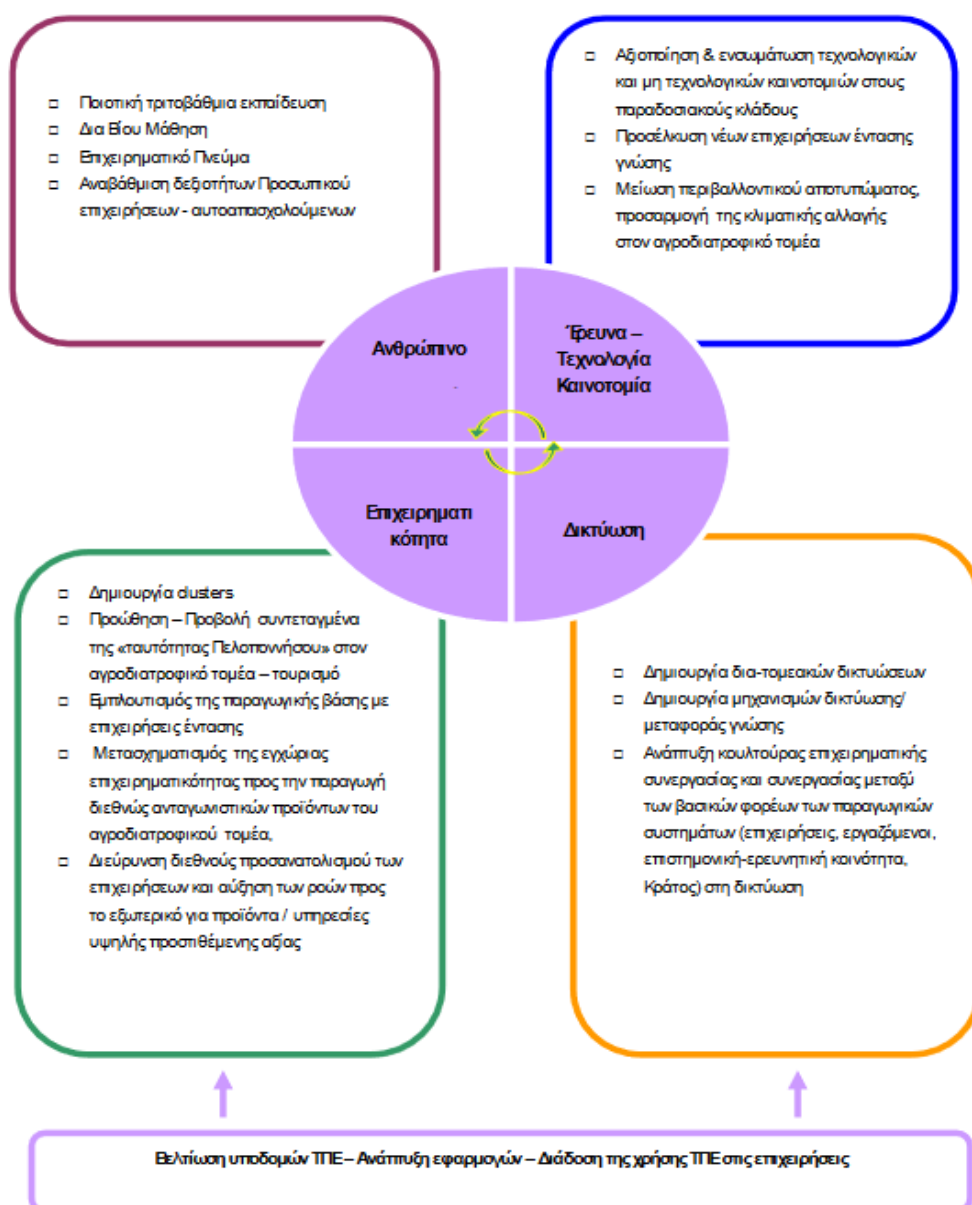
Πέρα από το δυσμενές οικονομικό περιβάλλον λόγω οικονομικής κρίσης, η περιφέρεια έρχεται αντιμέτωπη με τις παρακάτω απειλές και προκλήσεις:

- Μικρές επιχειρήσεις και έλλειψη καινοτομίας
- Χαμηλό μορφωτικό επίπεδο εργαζομένων
- Έλλειψη ερευνητικών κέντρων
- Ανταγωνισμός από αναπτυσσόμενες χώρες όσο αφορά την παραγωγή αγροτικών προϊόντων⁵⁰

⁴⁹ Περιφέρεια Πελοποννήσου . «Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης για την Περιφέρεια Πελοποννήσου». Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης ΕΠ Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας
https://www.espa.gr/elibrary/RIS3_Peloponnisos_20140804.pdf

⁵⁰ Έξυπνη Εξειδίκευση Έρευνας, Τεχνολογίας και Καινοτομίας στις Επιχειρήσεις και στον αγροτικό τομέα της Περιφέρειας Πελοποννήσου, για την περίοδο 2014 –2020
https://www.espa.gr/elibrary/RIS3_Peloponnisos_20140804.pdf

Πίνακας 4.7. Οι στόχοι της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης της Περιφέρειας Πελοποννήσου

Πηγή: <https://www.espa.gr/el/pages/staticRIS3.aspx> - Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης Πελοποννήσου

Το κύριο συμπέρασμα που προκύπτει από την παράθεση και σύγκριση των προαναφερθεισών στρατηγικών είναι ότι οι εξεταζόμενες περιφερειακές Στρατηγικές ακολουθούν και εφαρμόζουν αυτά που προβλέπονται από την Εθνική Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης. Βέβαια, προσαρμόζουν κάθε φορά τις στρατηγικές και τις

πολιτικές τους σύμφωνα με τοπικά χαρακτηριστικά και στοιχεία τους, αξιοποιώντας αποδοτικά τα ανταγωνιστικά προτερήματα τους και τους κλάδους που είναι σε θέση να παρουσιάσουν προοπτικές μελλοντικής ανάπτυξης στα πλαίσια της ενίσχυσης και βελτίωσης της έρευνας, της τεχνολογίας, της καινοτομίας, της παραγωγής και διάδοσης νέας γνώσης. Αναμφισβήτητα, δεν υπάρχει πάντα υψηλός βαθμός επίτευξης των παραπάνω στόχων, για τους εξής δύο κυρίως λόγους:

- Ύπαρξη αρκετών αδυναμιών στην στρατηγική, όπως είναι για παράδειγμα η επιδίωξη μη ρεαλιστικών και εφικτών στόχων.
- Ανεπαρκές σύστημα εφαρμογής, όπως είναι για παράδειγμα η έλλειψη ορθής συνεργασίας και συνεννόησης μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων και παραγόντων.

Με βάση της περιφέρειες που εξετάστηκαν προηγουμένως ως προς τους τομείς προτεραιότητας που έχουν βάλει στόχο, παρουσιάζεται ο συγκριτικός πίνακας που ακολουθεί.

Πίνακας 4.8. Τομείς Προτεραιότητας των Περιφερειών

	Αγροδιατροφή	Πολιτισμός - Τουρισμός	ΤΠΕ	Περιβάλλον	Ενέργεια	Υλικά-Κατασκευές
Δυτική Ελλάδα	Αγροδιατροφή και Υδατοκαλλιέργεια	Τουρισμό Πολιτισμός		Πράσινη καινοτομία, Εξοικονόμηση και Παραγωγή Ενέργειας		Στήριξη της Αλυσίδας Αξίας του Μετάλλου
Στερεά Ελλάδα	Αγροδιατροφή και Γαστρονομία, Αλιεία – Υδατοκαλλιέργεια	Τουρισμός και δημιουργική οικονομία, Θαλάσσιος Τουρισμός				
Νότιο Αιγαίο	Αγροτική Παραγωγή και Τρόφιμα, Αλιεία/Υδατοκαλλιέργεια		Εφαρμογές και Υπηρεσίες, Καθαρές Τεχνολογίες			
Στερεά Ελλάδα	Αγροδιατροφή/Υδατοκαλλιέργεια	Τουρισμό Πολιτισμός		Πράσινη καινοτομία, Εξοικονόμηση και Παραγωγή Ενέργειας		
Πελοπόννησος	Αγροδιατροφικός Τομέας	Τουρισμός – Πολιτισμός	Οριζόντιοι Υποστηρικτικοί Τομείς	Οριζόντιοι Υποστηρικτικοί Τομείς	Οριζόντιοι Υποστηρικτικοί Τομείς	Μεταποιητική Βιομηχανία

Κεφάλαιο 5: Μελέτη Περίπτωσης στην Περιφέρεια της Κρήτης

5.1 Γενικά για την Κρήτη

Η Κρήτη αποτελεί το μεγαλύτερο νησί της Ελληνικής χώρας και το πέμπτο μεγαλύτερο ανάμεσα στα νησιά που βρίσκονται στη Μεσόγειο θάλασσα με πληθυσμό 633.506 (2018), σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή στατιστική υπηρεσία (<https://ec.europa.eu/eurostat>) . Πρωτεύουσα του νησιού είναι το Ηράκλειο, που αποτελεί και ένα από τα σπουδαιότερα αστικά κέντρα του ελληνικού κράτους. Η Περιφέρεια της Κρήτης αποτελείται από τέσσερις νομούς: Χανίων, Ηρακλείου, Ρεθύμνου και Λασιθίου.

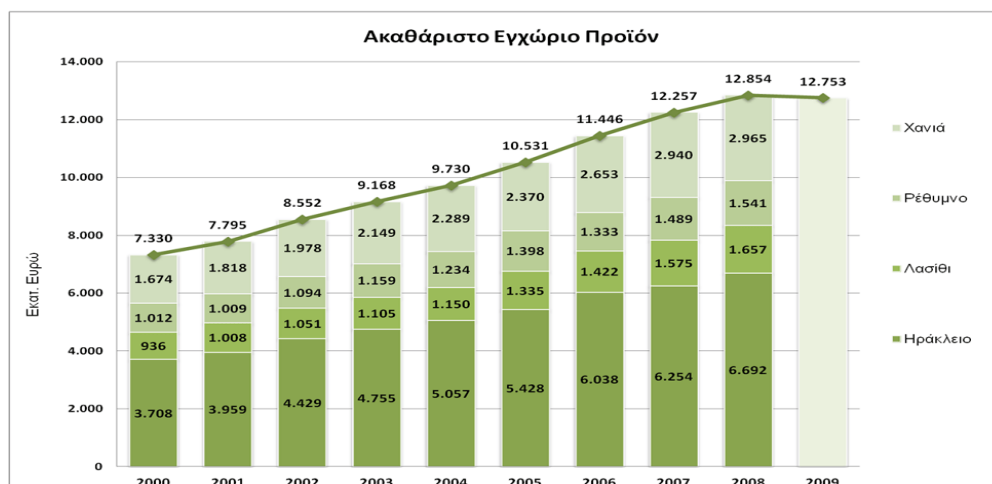
Το νησί της Κρήτης αποτελεί αξιόλογο κομμάτι της Ελληνικής οικονομίας και υπήρξε σταυροδρόμι πολιτισμών, λόγω της ισχυρής γεωγραφικής του θέσης, καθώς βρίσκεται στο νότιο άκρο του Αιγαίου Πελάγους. Έχει έντονη πολιτισμική παράδοση και ιστορία και στις μέρες μας αποτελεί έναν δημοφιλή και ελκυστικό τουριστικό προορισμό, καθώς συνδυάζει το βουνό με τη θάλασσα και διαθέτει αρκετά ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα⁵¹.

Επιπρόσθετα, η συγκεκριμένη περιφέρεια έχει συμμετοχή με ποσοστό 5% στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν της Ελλάδας. Στο παρακάτω διάγραμμα το ΑΕΠ της περιφέρειας και στους τέσσερις νομούς την περίοδο 2000-2009.⁵²

⁵¹ <https://www.touristorama.com/%CE%9A%CF%81%CE%AE%CF%84%CE%B7>

⁵² <https://www.crete.gov.gr/oikonomia/oikonomia-2/2012-01-18-16-48-30-sp-1662928108/?fbclid=IwAR2khesD3BqT69fgDA-qWh8ALPW717cKpuqPXIY3OG-D5sOxlcdG4UFMg7g>

Διάγραμμα 5.1 Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν Περιφέρειας Κρήτης

Πηγή: https://www.crete.gov.gr/oikonomia/oikonomia-2/2012-01-18-16-48-30-sp-1662928108/?fbclid=IwAR3_ZRB_8E_ZvK5bXSDdpK8HpBHJ65sEVyycr2sy-xTOMT6j9Sf_7k7CWO

Όσο αφορά τα επίπεδα απασχόλησης στην περιφέρεια Κρήτης από το 2000-2008 σημειώθηκε μια αύξηση 2,8%.⁵³ Αξιοσημείωτες όμως είναι αυξομειώσεις της απασχόλησης στους επιμέρους κλάδους. Την ίδια περίοδο παρατηρείται μεταβολή του εργατικού δυναμικού στον πρωτογενή τομέα, με μια σημαντική μείωση της τάξεως του 36,43%⁵⁴

Σύμφωνα με στοιχεία της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής, τα επίπεδα ανεργίας αυξήθηκαν σημαντικά στην περιφέρεια από το 2010 έως το 2017. Πιο συγκεκριμένα το ποσοστό ανεργίας το 2010 ήταν 12% , το 2014 αυξήθηκε στο 24% και το 2017 είχαμε μια μικρή μείωση του ποσοστού της τάξεως του 3,8% , που συνεχίζει όμως να είναι υψηλό (20,2%) .⁵⁵

⁵³ <https://www.crete.gov.gr/>

⁵⁴ <https://www.crete.gov.gr/>

⁵⁵ <https://www.statistics.gr/>

5.2 Σχέδιο «Δυναμική και Βιώσιμη Κρήτη»

Το Αναπτυξιακό Σχέδιο για την Περιφέρεια της Κρήτης, στο πλαίσιο υλοποίησης του ΕΣΠΑ της χρονικής περιόδου 2014-2020, αποσκοπεί στην αποτελεσματική διαχείριση των αδυναμιών που προκύπτουν κατά τη διάρκεια της παραγωγικής διαδικασίας, αλλά και στη βελτίωση των δυνατών σημείων της περιφερειακής οικονομίας.

Έχει σαν κύριο στόχο και όραμα την επίτευξη μιας «Δυναμικής και Βιώσιμης Κρήτης». Με τον όρο «Δυναμική» νοείται: "η ύπαρξη ενός ολοκληρωμένου στρατηγικού πλαισίου, που θα συμβάλλει στην έξοδο της Κρήτης από την κρίση, με την υλοποίηση σημαντικών επενδύσεων και τη βελτίωση των διασυνδέσεων και του εξαγωγικού χαρακτήρα των «δυναμικών κλάδων», που είναι ο αγροδιατροφικός τομέας, ο πολιτισμικός τομέας, ο τουρισμός, το περιβάλλον και τέλος, η οικονομία της γνώσης"⁵⁶.

Με τον όρο «Βιώσιμη⁵⁷» νοείται να είναι οικονομικά, περιβαλλοντικά και κοινωνικά βιώσιμη η Περιφέρεια της Κρήτης.

Με την «Οικονομική Βιωσιμότητα» επιδιώκεται "διατηρήσιμη ανάπτυξη, ευημερία, βελτίωση της εξωστρέφειας και της ανταγωνιστικότητας".

Με την «Περιβαλλοντική Βιωσιμότητα» επιδιώκεται "προστασία, προβολή και ανάδειξη του άφθονου περιβαλλοντικού της πλούτου και των διαθέσιμων φυσικών της πόρων".

Στόχος της «Κοινωνικής Βιωσιμότητας» είναι "η επίτευξη ανάπτυξης χωρίς αποκλεισμούς, η αποτελεσματική διαχείριση των φαινομένων της φτώχειας και του έντονου κοινωνικού αποκλεισμού, υποστηρίζοντας και παρέχοντας βοήθεια στις ευάλωτες κοινωνικές ομάδες".

⁵⁶ <https://www.espa.gr/el/Pages/staticOPCreate.aspx> - ΠΕΠ Κρήτης

⁵⁷ <https://www.espa.gr/el/Pages/staticOPCreate.aspx> - ΠΕΠ Κρήτης

Σε αυτό λοιπόν το στρατηγικό πλαίσιο, στηρίχθηκε η Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης για την Περιφέρεια της Κρήτης. Οι κύριοι στόχοι – επιδιώξεις της είναι οι εξής⁵⁸:

Η ανασυγκρότηση της τοπικής οικονομίας του νησιού της Κρήτης.

- Η συμβολή στην έξοδο της Κρήτης από την κρίση.
- Η ένταξη της Περιφέρειας Κρήτης σε τροχιά ευφούς, διατηρήσιμης και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξης.

Επίσης, οι βασικότερες δράσεις της είναι οι ακόλουθες⁵⁹:

- Βελτίωση του τομέα της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας.
- Ενίσχυση της πρόσβασης, της αξιοποίησης, της εφαρμογής και της ποιότητας των τεχνολογιών των πληροφοριών και των επικοινωνιών, μέσω της χρήσης ψηφιακών προϊόντων και υπηρεσιών.
- Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και υποστήριξη των νεοϊδρυθεισών εταιριών.
- Σημαντική συμβολή για τη μετάβαση σε μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα σε όλους τους κλάδους.
- Συμβολή στην προσαρμογή στις έντονες κλιματικές αλλαγές.
- Υλοποίηση ολοκληρωμένων σχεδίων για την αντιμετώπιση κινδύνων και καταστροφών.
- Προφύλαξη και προστασία του περιβάλλοντος και διοργάνωση διαφόρων δράσεων ευαισθητοποίησης των πολιτών.
- Ανάδειξη και επαναχρησιμοποίηση των διαθέσιμων πόρων.
- Ανάδειξη των βιώσιμων τρόπων μεταφοράς και βελτίωση του οδικού δικτύου σε τοπικό επίπεδο.
- Προβολή της βιώσιμης απασχόλησης.

⁵⁸ <https://www.espa.gr/el/Pages/staticOPCrete.aspx> - ΠΕΠ Κρήτης

⁵⁹ <https://www.espa.gr/el/Pages/staticOPCrete.aspx> - ΠΕΠ Κρήτης

- Εφαρμογή σημαντικών δράσεων κατάρτισης και διά βίου μάθησης, για τη βελτίωση του εργατικού δυναμικού.
- Βελτίωση των υποδομών κοινωνικής πρόνοιας και καταπολέμηση του ανεξέλεγκτου φαινομένου της φτώχειας.

5.3 Ανάλυση SWOT για την Κρήτη

Θα πρέπει να αναφερθεί ότι η Περιφέρεια Κρήτης διαθέτει αρκετά ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα, αλλά παράλληλα έχει και μερικά αδύναμα σημεία. Στο σημείο λοιπόν αυτό, κρίνεται σκόπιμο να γίνει μία ανάλυση SWOT για την Κρήτη, που θα βασιστεί κυρίως σε στοιχεία που αντλήθηκαν από την Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης της Περιφέρειας Κρήτης⁶⁰. Έτσι, στη συνέχεια αυτού του υποκεφαλαίου, θα γίνει παράθεση των σημαντικότερων δυνατών σημείων της Περιφέρειας Κρήτης, των αδύνατων σημείων, των ευκαιριών και των απειλών⁶¹.

Ξεκινώντας από τα ισχυρά σημεία της Περιφέρειας Κρήτης, αυτά είναι τα παρακάτω:

- Ύπαρξη εκπαιδευτικού δυναμικού, με διεθνείς προδιαγραφές και αναπτυγμένες ικανότητες μετάδοσης καινοτομιών και δημιουργικών δραστηριοτήτων σε αρκετούς κλάδους.
- Αρκετά υψηλή συγκέντρωση ερευνητικού δυναμικού σε σύγκριση με το μέγεθος της Περιφέρειας της Κρήτης.
- Ύπαρξη κέντρων αριστείας σε κλάδους τεχνολογιών αιχμής και γενικής εφαρμογής.
- Επικέντρωση στον αξιόλογο και καθοριστικό ρόλο των ερευνητικών και ακαδημαϊκών ιδρυμάτων της Περιφέρειας της Κρήτης στον οδικό χάρτη των ερευνητικών υποδομών της Ελληνικής χώρας και κυρίως στις υποδομές ESFRI.

⁶⁰ <http://ris3.crete.gov.gr/wp-content/uploads/2016/12/RIS3Crete.pdf> - Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης Περιφέρειας Κρήτης

⁶¹ <http://ris3.crete.gov.gr/wp-content/uploads/2016/12/RIS3Crete.pdf> - Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης Περιφέρειας Κρήτης

- Ύπαρξη ισχυρών ερευνητικών ομάδων, που εστιάζουν κατά κύριο λόγο στην έρευνα και την ανάπτυξη τεχνολογιών ICTs (Information and Communications Technology).
- Ύπαρξη δυνατών ερευνητικών ομάδων, που επικεντρώνονται κυρίως στην έρευνα και την ανάπτυξη των θαλάσσιων τεχνολογιών.
- Ιδιαίτερα αναπτυγμένο επίπεδο ανάπτυξης των ευρυζωνικών δικτύων και των υποδομών διαχείρισης δεδομένων.
- Ιδιαίτερα ισχυροί κλάδοι του πρωτογενούς τομέα, με συμβολή ζωτικής σημασίας στις εξαγωγές και σημαντική συνεισφορά στο ΑΕΠ της Περιφέρειας της Κρήτης.
- Ύπαρξη αρκετών προϊόντων ΠΟΠ (Προστατευόμενη Ονομασία Προέλευσης), καθώς και προϊόντων πλούσιας διατροφικής αξίας, που χαρακτηρίζουν το πρότυπο της Κρητικής Διατροφής, η οποία έχει θετική επίδραση στην υγεία.
- Το νησί της Κρήτης αποτελεί αγαπημένο και ελκυστικό τουριστικό προορισμό, που προτιμάται από τουρίστες σε όλο τον κόσμο.
- Ιδιαίτερα αυξημένη συγκέντρωση τουριστικών εγκαταστάσεων σε όλη την Περιφέρεια της Κρήτης.
- Ύπαρξη και διαθεσιμότητα αρκετών πολιτισμικών και φυσικών πόρων, που μπορούν να συμβάλλουν σε μεγάλο βαθμό στην ανάπτυξη νέων και καινοτόμων αναπτυξιακών δραστηριοτήτων αειφόρου χαρακτήρα.
- Ιδιαίτερα ευνοϊκές κλιματολογικές συνθήκες και αυξημένη ηλιοφάνεια κατά τη διάρκεια όλου του έτους.

Τα αδύναμα σημεία της Περιφέρειας της Κρήτης συνοψίζονται στα εξής:

- Περιορισμένος αριθμός επιχειρήσεων έντασης γνώσης.
- Μειωμένη συνεργασία επιχειρήσεων και ερευνητικών φορέων.
- Μειωμένη κουλτούρα καινοτομίας και πρωτοπόρων ιδεών.
- Μειωμένος βαθμός ζήτησης τεχνολογίας στους κλάδους που επικρατούν στην οικονομία (πρωτογενής τομέας και τουριστικός κλάδος).
- Μειωμένα κεφάλαια εκκίνησης νέων επιχειρήσεων και μειωμένα κεφάλαια αντιμετώπισης των διαφόρων επιχειρηματικών κινδύνων σε περιφερειακό επίπεδο.
- Ύπαρξη ερευνητικού έργου με μικρή εστίαση στις ανάγκες και τις απαιτήσεις της περιφερειακής οικονομίας.

- Περιορισμένη ανταγωνιστικότητα της περιφερειακής οικονομίας σε ευρωπαϊκή βάση στους δείκτες τεχνολογικής ετοιμότητας και αγοράς εργασίας.
- Μη ορθή και συντονισμένη λειτουργία ενδιαμέσων φορέων μεταφοράς τεχνολογίας και υποστήριξης του οικοσυστήματος της καινοτομίας.
- Απουσία καταρτισμένου και ειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού σε τομείς έντασης τεχνολογίας και γνώσης.
- Μικρός αριθμός νεοφυών εταιριών.
- Μειωμένη τουριστική δαπάνη ανά εταιρία.

Στις κυριότερες ευκαιρίες, συγκαταλέγονται τα ακόλουθα:

- Διατυπωμένες Ευρωπαϊκές και Εθνικές πολιτικές για την ενίσχυση της καινοτομίας.
- Ενθάρρυνση επιχειρηματιών και φορέων της γνώσης στο πλαίσιο της διαδικασίας επιχειρηματικής ανακάλυψης, που θα συμβάλλει στην πραγμάτωση των σκοπών της στρατηγικής έξυπνης εξειδίκευσης.
- Διάθεση αρκετών πόρων μέσω των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων του ΕΣΠΑ της χρονικής περιόδου 2014-2020, για την ανάπτυξη καινοτόμων δράσεων σε περιφερειακή βάση.
- Ανάπτυξη πετυχημένων και πρωτοπόρων πρωτοβουλιών, που έχουν ληφθεί σε περιφερειακή βάση, για την ενίσχυση της καινοτομίας (πχ FORTHNET).
- Η εμφανής υποχώρηση των τομέων της περιφερειακής οικονομίας, στους οποίους εργάζονταν ανθρώπινο δυναμικό με μειωμένο επίπεδο εξειδίκευσης, αλλά μεγάλη προσφορά θέσεων εργασίας στους κλάδους έντασης γνώσης.
- Οι αναπτυγμένες δυνατότητες που προσφέρουν οι αναδυόμενοι και εξελισσόμενοι παραγωγικοί τομείς.
- Οι χρήσιμες και αξιόλογες δυνατότητες που παρέχουν οι τεχνολογίες και εφαρμογές ICTS.
- Η έντονη ευαισθητοποίηση βιομηχανικών και οικιακών καταναλωτών για τις δυνατότητες εξοικονόμησης ενέργειας και μείωσης της σπατάλης των ενεργειακών αποθεμάτων.
- Η τόνωση της αγοράς οικολογικών, βιολογικών και οργανικών προϊόντων.
- Η παρουσία αυστηρών περιβαλλοντικών κανονισμών.
- Η τόνωση της περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης των πολιτών.

- Η ύπαρξη θετικών τάσεων ως προς την ενίσχυση και την επέκταση του τουριστικού ρεύματος προς την Ελλάδα και την Κρήτη.
- Συνεχής ανάπτυξη της ζήτησης τουριστικών προϊόντων ειδικών μορφών τουρισμού.
- Η διαμόρφωση εθνικού θεσμικού πλαισίου ενίσχυσης και αναβάθμισης της καινοτομίας.
- Έξοδος της Ευρώπης από την κρίση που θα ενισχύσει τη ζήτηση και την ανταγωνιστικότητα.

Στις βασικότερες απειλές ανήκουν τα παρακάτω:

- Το διαρκώς μεταβαλλόμενο οικονομικό περιβάλλον σε εθνικό και διεθνές επίπεδο.
- Η ελληνική οικονομική κρίση, που είχε εντονότερες επιπτώσεις στην Ελλάδα σε σύγκριση με τις άλλες Ευρωπαϊκές χώρες.
- Η συνέχιση των περιορισμών χρηματοδότησης των επιχειρηματιών από τις Τράπεζες για παρατεταμένο χρονικό διάστημα.
- Η καθυστέρηση προώθησης των μεταρρυθμίσεων για τη στήριξη και τη βελτίωση της καινοτομίας.
- Το διεθνές ανταγωνιστικό περιβάλλον στον τομέα της έρευνας.
- Η απουσία σημαντικών κινήτρων και η αύξηση του φαινομένου φυγής των ταλαντούχων και εξειδικευμένων ερευνητών στο εξωτερικό.
- Η αδυναμία από την πλευρά των οντοτήτων να αντιμετωπίσουν με αποτελεσματικό τρόπο την πρόκληση της έξυπνης εξειδίκευσης.
- Ο έντονος διεθνής ανταγωνισμός των παραδοσιακών προϊόντων της Περιφέρειας της Κρήτης.
- Η ανάδειξη και προβολή νέων τουριστικών προορισμών.

5.4 Προτεραιότητες Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης Περιφέρειας Κρήτης

Οι προτεραιότητες της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης για την Περιφέρεια της Κρήτης επικεντρώνονται στα ακόλουθα τέσσερα συμπλέγματα⁶²:

1. Το **αγροδιατροφικό σύμπλεγμα**: αναφέρεται στον πρωτογενή τομέα της Κρήτης, στον οποίο αναπτύσσεται η καλλιέργεια και η εκτροφή, η μεταποίηση και η τυποποίηση, αλλά και η εμπορική διακίνηση των αγροτικών προϊόντων. Από τη διακίνηση των προϊόντων αυτών, βελτιώνεται
2. αρκετά το ΑΕΠ σε περιφερειακή βάση και αναδεικνύεται – προβάλλεται η κρητική διατροφή σε διεθνές επίπεδο.
3. Το **πολιτιστικό – τουριστικό σύμπλεγμα**. Ο τουρισμός αποτελεί την ισχυρότερη δύναμη στην Περιφερειακή Οικονομία της Κρήτης. Προκειμένου όμως, να διατηρηθεί δυναμικός ο τουριστικός κλάδος για το ΑΕΠ του νησιού της Κρήτης απαιτείται να προβληθεί περισσότερο η ιστορία και ο φυσικός πλούτος των τεσσάρων περιφερειακών ενοτήτων. Επίσης, ο πολιτισμός συνδέεται άμεσα με τον τουρισμό και αποτελεί αναγκαία και απαραίτητη προϋπόθεσή του, διότι η πολιτισμική κληρονομιά ενός τόπου αποτελεί και σημαντικό λόγο επίσκεψής του. Συνεπώς, η Κρήτη που διαθέτει τεράστιο πολιτιστικό πλούτο, θα πρέπει να τον αξιοποιήσει, προκειμένου να καταστήσει την περιφερειακή της δυναμική, αναγνωρίσιμη σε παγκόσμια βάση και ιδιαίτερα ανταγωνιστική.
4. Το **περιβαλλοντικό σύμπλεγμα**: αφορά την αποδοτική διαχείριση των διαθέσιμων φυσικών πόρων και υλικών. Η σημασία του εστιάζεται στην εξοικονόμηση ενέργειας, στην ορθή διαχείριση των υδάτων, στην επίτευξη βιώσιμης κινητικότητας και στην ιδέα της "έξυπνης ενέργειας". Τα αναγκαία μέτρα λήψης για το Περιβαλλοντικό Σύμπλεγμα είναι: η προώθηση της καινοτομίας μέσω δημόσιων πολιτικών, οι τιμές αλλά και η χρησιμοποίηση πρώτων υλών και ενέργειας, που προωθούν αποδοτικές και βέλτιστες μεθόδους παραγωγής και τέλος, η ευαισθητοποίηση των εταιριών και των πολιτών, προάγοντας τη βιώσιμη ανάπτυξη και επαγρυπνώντας τη περιβαλλοντική συνείδηση τους.

⁶² <http://ris3.crete.gov.gr/profile/>

5. Το **σύμπλεγμα της γνώσης**: διαμορφώνεται μέσω της ανάπτυξης της καινοτομίας στον τεχνολογικό τομέα και πιο συγκεκριμένα μέσω της επίτευξης τεχνολογικής σύγκλισης, όπου εξαιτίας της σημερινής ανάγκης και απαίτησης για εισαγωγή και εφαρμογή της τεχνολογίας στην καθημερινότητα, έχουν αναπτυχθεί με ταχύ ρυθμό επιστήμες της βιοτεχνολογίας, της νανοτεχνολογίας και της τεχνολογίας υλικών και πληροφοριών.

Η ανάλυση των κλάδων που συνεισφέρουν στην ανάπτυξη των τομέων προτεραιότητας RIS3 στην Περιφέρεια Κρήτης, όπως των επιχειρήσεων και των φορέων έρευνας που δραστηριοποιούνται σε αυτούς, έχει ολοκληρωθεί. Επιπλέον, έχουν καταγραφεί οι απόψεις που αφορούν την καινοτομική προσπάθεια μέσω διαβουλεύσεων και συναντήσεων. Η εφαρμογή της επιχειρηματικής ανακάλυψης θα αρχίσει από το πολιτιστικό - τουριστικό πυλώνα στο οποίο βασίζονται πιλοτικές δράσεις και στη συνέχεια θα επεκταθεί στα υπόλοιπους τομείς.

Σε αυτό το σημείο αξίζει να αναφερθεί οι τα ποσοστά χρηματοδότησης που αντιστοιχούν σε κάθε ένα από τους 4 πυλώνες: «το 43% του προϋπολογισμού, συγκεντρώνεται στο Σύμπλεγμα της Γνώσης, το 23% στον Περιβαλλοντικό Τομέα, ενώ από 17% κατανέμεται στον Αγροδιατροφικό Τομέα και στο Σύμπλεγμα Τουρισμού – Πολιτισμού.» Με τη βοήθεια του παρακάτω διαγράμματος καταλαβαίνουμε πως κατανεμήθηκε ο προϋπολογισμός στους τομείς.

Διάγραμμα 5.2 "Κατανομή του προϋπολογισμού ανά Τομέα –Σύμπλεγμα προτεραιότητας"

Πηγή: https://www.espa.gr/elibrary/RIS3_Krete_20150323.pdf

5.5 Συμπεράσματα - Αποτελέσματα για τα 4 Συμπλέγματα Κλάδων στην Κρήτη

Τα κυριότερα συμπεράσματα που προκύπτουν για τους τέσσερις πυλώνες στην Κρήτη είναι⁶³:

- Αναφορικά με το αγροδιατροφικό σύμπλεγμα, παρατηρείται ο υψηλός βαθμός εξειδίκευσης που το χαρακτηρίζει, διότι η συμμετοχή του σε διάφορους άλλους τομείς και κλάδους βάσει ΑΕΠ, είναι υψηλότερη συγκριτικά με αυτή του μέσου όρου της χώρας. Ο τομέας των εξαγωγών για το νησί της Κρήτης παρουσιάζει ανοδική πορεία και αυτό οφείλεται στα διεθνώς αναγνωρισμένα Κρητικά προϊόντα, που συμβάλλουν στην μακροζωία. Ακόμη, στην δυναμική αυτού του τομέα προστίθεται και η ύπαρξη εξειδικευμένων ερευνητικών φορέων - ιδρυμάτων (ΕΛΚΕΘΕ, ΕΛΓΟ ΔΗΜΗΤΡΑ), μέσω των οποίων προάγεται η καινοτομική επιχειρηματικότητα.
- Σχετικά με το πολιτιστικό - τουριστικό σύμπλεγμα, θα πρέπει να αναφερθεί ότι συγκεντρώνει αρκετά μεγαλύτερο ποσοστό από το μέσο όρο της χώρας, αναφορικά με τις διανυκτερεύσεις και την επισκεψιμότητα των αξιόλογων ιστορικών - πολιτιστικών χώρων. Κρίνεται λοιπόν απαραίτητη, η διενέργεια αρκετών επενδύσεων για τη βελτίωση των υποδομών και την αναβάθμιση των παρεχόμενων τουριστικών υπηρεσιών. Η ανάδειξη επίσης του πολιτιστικού πλούτου του νησιού της Κρήτης, αξιοποιώντας τις σύγχρονες τεχνολογικές δομές, θα συμβάλλει στην προσέλκυση ακόμη περισσότερων ιδιωτικών επενδύσεων.
- Όσον αφορά το περιβαλλοντικό σύμπλεγμα, υπάρχει θετική και αποδοτική ως ένα βαθμό διαχείριση των υδάτων και των απορριμμάτων, αλλά και σπουδαίες καινοτομίες στο πεδίο της εξοικονόμησης ενέργειας. Όμως, κρίνεται αναγκαία η περαιτέρω δημιουργία συστημάτων ορθής και εύλογης διαχείρισης και πρόληψης της μόλυνσης των υδάτων και των αποβλήτων, καθώς και συστημάτων που κάνουν χρήση διαφόρων μορφών ανανεώσιμης ενέργειας, που είναι και περισσότερο «φιλικές» προς το περιβάλλον.

⁶³ https://www.espa.gr/elibrary/RIS3_Krete_20150323.pdf - Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης Περιφέρεια Κρήτης 2015

Το σύμπλεγμα της Γνώσης, που είναι και ένας αναδυόμενος και εξελισσόμενος τομέας, διαθέτει αρκετά υψηλή μορφή καινοτομίας στην Περιφέρεια της Κρήτης, αλλά ελάχιστους έως και αρκετά περιορισμένους οικονομικούς πόρους. Συνεπώς, κρίνεται αναγκαία η προσέλκυση επιχειρήσεων και κεφαλαίων από το εξωτερικό, για την προώθηση συνεργασιών σε τομείς με έντονη τεχνολογική ζήτηση. Επιπλέον, η παροχή της απαραίτητης χρηματοδότησης για την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας στα πρώτα στάδια λειτουργίας της, σε συνδυασμό με την γνώση που κατέχει ο ερευνητικός κόσμος της Κρήτης, θα συμβάλλουν καθοριστικά στην πετυχημένη υλοποίηση της στρατηγικής έξυπνης εξειδίκευσης. Για τα παραπάνω 4 συμπλέγματα δημιουργήθηκαν και οι αντίστοιχες πλατφόρμες καινοτομίας. Μέσω των πλατφορμών προωθείται η διαδικασία επιχειρηματικής ανακάλυψης που συντελεί τον νεότερο τρόπο προσέγγισης του στρατηγικού σχεδιασμού. Συγκεκριμένα είναι μία διαδραστική διαδικασία διαβουλεύσεων όπου τα ενδιαφερόμενα μέλη μελετούν σχεδιάζουν και προσαρμόζουν τις στρατηγικές ανάλογα με τις τάσεις της αγοράς και το περιβάλλον.⁶⁴

Με την εφαρμογή της Επιχειρηματικής Ανακάλυψης η Περιφέρεια Κρήτης, περιμένει να προκύψουν τα εξής:

- Προτάσεις έργων & προτάσεων για εξειδικευμένες δράσεις
- Αντίληψη των ενδιαφερόμενων μελών μέσω της συμμετοχής και κινητοποίησης τους
- Αναγνώριση και ενδυνάμωση των τοπικών πλεονεκτημάτων
- Ενίσχυση συνεργασιών μεταξύ φορέων και επιχειρηματιών

Από τα αποτελέσματα εφαρμογής της Επιχειρηματικής Ανακάλυψης προκύπτει ότι 3 τομείς ολοκλήρωσαν την διαδικασία και κατατέθηκαν 239 προτάσεις από τις οποίες 8 είχαν ενταχθεί σε πρόγραμμα χρηματοδότησης μέχρι το τέλος του 2018. Στον πίνακα

⁶⁴ <http://ris3.crete.gov.gr/ekthesh-2018/>

που ακολουθεί φαίνονται ξεκάθαρα οι τομείς προτεραιότητας που είχε θέσει ως στόχο η περιφέρεια να αναπτύξει και τα πεδία και οι τομείς εξειδίκευσης που προωθήθηκαν μέσω της Επιχειρηματικής Ανακάλυψης.⁶⁵

Πίνακας 5.1. "Αποτελέσματα της Επιχειρηματικής Ανακάλυψης"

Αποτελέσματα της Επιχειρηματικής Ανακάλυψης				
	Περιβάλλον	Ενέργεια	Τουρισμός Πολιτισμός	Γνώση
Τομείς RIS3Crete				
Πεδία/Τομείς Εξειδίκευσης	Έξυπνη Γεωργία & Κτηνοτροφία Φιλοπεριβαλλοντική Γεωργία & Κτηνοτροφία Ιχθυοαλιμότητα και Ασφάλεια Τροφίμων	Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή	Τουρισμός Υπαίθρου και Αγροδιατροφής	
Ολοκλήρωση	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	Η προθεσμία υποβολής προτάσεων για την στήριξη της νεοφυούς επιχειρηματικότητας έληξε στις 07/10/18

⁶⁵ <http://ris3.crete.gov.gr/ekthesh-2018/>

5.6 Προβλήματα κατά την Υλοποίηση της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης στην Κρήτη

Σύμφωνα με τη Συνοπτική Έκθεση Παρακολούθησης της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης της Περιφέρειας Κρήτης για το έτος 2018⁶⁶, η Κρήτη ήρθε αντιμέτωπη με δύο κύριες ομάδες προβλημάτων.

Η πρώτη ομάδα σχετίζεται με τη διαμόρφωση κοινής αντίληψης, νοοτροπίας και απόψεων μεταξύ των ερευνητικών ιδρυμάτων, των εταιριών και των πολιτών, σε ότι έχει να κάνει με την έξυπνη εξειδίκευση και τη στρατηγική αυτής.

Παρά το γεγονός ότι στην Περιφέρεια Κρήτης, υπάρχει αυξημένη παρουσία ερευνητικού δυναμικού, που χαρακτηρίζεται από υψηλή εξειδίκευση, σε μερικές περιπτώσεις οι κλάδοι εξειδίκευσης δεν έχουν άμεση συνάρτηση και σχέση με τα χαρακτηριστικά και τις ιδιαιτερότητες της Περιφερειακής οικονομίας. Επίσης, σε άλλους τομείς που είναι σημαντικοί για την οικονομία σε περιφερειακό επίπεδο, παρατηρείται μειωμένος βαθμός συνεργασίας μεταξύ των ερευνητικών ιδρυμάτων και των επιχειρήσεων. Ταυτόχρονα, στις οντότητες που εδρεύουν στην Περιφέρεια της Κρήτης είναι αρκετά μειωμένος ο βαθμός ανάπτυξης και εισαγωγής καινοτομιών, καθώς και ο βαθμός ίδρυσης νέων καινοτόμων εταιριών.⁶⁷

Προκειμένου να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά τα παραπάνω προβλήματα, θα πρέπει να διαμορφωθούν συστηματικές διαδικασίες διαβούλευσης μεταξύ των συμμετεχόντων φορέων και να επικρατήσει κατάλληλη πολιτική επικοινωνίας – συνεργασίας.⁶⁸

Μια δεύτερη σημαντική ομάδα προβλημάτων είναι αυτή που συνδέεται με τις χρονοβόρες και δύσκολες γραφειοκρατικές διαδικασίες εκπόνησης και παρακολούθησης – αξιολόγησης της εφαρμογής της Στρατηγικής Έξυπνης

⁶⁶ <http://ris3.crete.gov.gr/ekthesh-2018/> - Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης Περιφέρειας Κρήτης

⁶⁷ Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης Περιφέρεια Κρήτης 2015, https://www.espa.gr/elibrary/RIS3_Krete_20150323.pdf

⁶⁸ Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης Περιφέρεια Κρήτης 2015, https://www.espa.gr/elibrary/RIS3_Krete_20150323.pdf

Εξειδίκευσης. Στη διαδικασία επιχειρηματικής ανακάλυψης θα πρέπει να εξασφαλιστεί η δυνατότητα να είναι συνεχής, για να μπορεί να συγχρονίζεται με προσκλήσεις για τη χρηματοδότηση έργων.

Επιπλέον, πρόσφατες μελέτες (βλέπε Paramichail, et al 2018) έχουν αναδείξει την δυσκολία των επιχειρήσεων να αναζητήσουν και να αφομοιώσουν νέα ακαδημαϊκή γνώση, λόγω της χαμηλής απορροφητικής ικανότητας που διαθέτουν (absorptive capacity). Το γεγονός αυτό συμβάλει αρνητικά στην υλοποίηση της RIS3, δεδομένου ότι δεν ευνοεί την προώθηση συνεργασιών μεταξύ των ακαδημαϊκών-ερευνητικών ιδρυμάτων με την βιομηχανία, όπως συστήνεται ευρέως από την σχετική βιβλιογραφία.

Για την επίλυση ως ένα βαθμό και την αποδοτική ανταπόκριση στα παραπάνω προβλήματα, η Περιφέρεια Κρήτης, θα πρέπει να θέσει τις παρακάτω σημαντικές προτεραιότητες⁶⁹:

- Να εξασφαλιστεί η συνεχής και ορθή λειτουργία των πλατφορμών.
- Να εξασφαλιστεί η δυνατότητα για την υλοποίηση της διαδικασίας επιχειρηματικής ανακάλυψης.
- Να συσταθεί μία εξειδικευμένη Μονάδα Υποστήριξης της Επιχειρηματικότητας, που θα ενθαρρύνει και θα συντονίζει τους τοπικούς φορείς.
- Να υλοποιηθεί ένα πρόγραμμα ερευνών πεδίου, για να υπάρχει ενημέρωση για τυχόν αλλαγές στις αντιλήψεις, τις ιδέες και τις πρακτικές των συμμετεχόντων μερών.
- Να διαμορφωθεί μία πλήρης πολιτική επικοινωνίας για τις επιδιώξεις και την Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης της Περιφέρειας Κρήτης.
- Να εξασφαλιστεί ότι θα υπάρχει στενή και συστηματική συνεργασία ανάμεσα στις αρχές που λαμβάνουν μέρος στην χρηματοδότηση της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης της Περιφέρειας Κρήτης.
- Να εξασφαλιστεί η ύπαρξη ειδικών εμπειρογνομόνων για την αξιολόγηση – εκτίμηση των υποβληθείσων προτάσεων.

⁶⁹ <http://ris3.crete.gov.gr/ekthesh-2018/> - Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης Περιφέρειας Κρήτης

Συμπεράσματα

Στην παρούσα πτυχιακή εργασία περιγράφηκε το θέμα της «Έξυπνης Εξειδίκευσης» και τα σημαντικότερα σημεία των Στρατηγικών Έξυπνης Εξειδίκευσης σε Ελληνικό και Ευρωπαϊκό επίπεδο. Βέβαια, σκοπός και αντικείμενο της εργασίας αυτής είναι η μελέτη της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης της Περιφέρειας Κρήτης και των προβλημάτων που αντιμετώπισε κατά την υλοποίηση της. Στα πλαίσια της εν λόγω εργασίας, έγινε μία ανάλυση SWOT για την Περιφέρεια της Κρήτης, στην οποία αναφέρθηκαν τα δυνατά σημεία που καθιστούν ανταγωνιστική την περιφέρεια αυτή, τα αδύναμα σημεία, οι ευκαιρίες και οι απειλές. Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι η αποδοτική αξιοποίηση και εκμετάλλευση των ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων της Περιφέρειας της Κρήτης και η αποτελεσματική διαχείριση των σημαντικών αδυναμιών της, αποτελούν τη βάση της διάρθρωσης της στρατηγικής έξυπνης εξειδίκευσης.

Σύμφωνα με την Έρευνα Αξιολόγησης της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης της Περιφέρειας Κρήτης τον Οκτώβριο του έτους 2019, οι κυριότερες αδυναμίες που εντοπίστηκαν στην στρατηγική αυτή είναι οι παρακάτω:

- Σημαντική χρονική καθυστέρηση στην εκπόνηση δράσεων και στην ανακοίνωση προσκλήσεων.
- Μεγάλος βαθμός γραφειοκρατίας στην διαδικασία υποβολής προτάσεων.
- Χαμηλός βαθμός εξειδίκευσης στις οικονομικές μονάδες.
- Περιορισμένη ενημέρωση και δημοσιότητα των δράσεων – ενεργειών.
- Κατακερματισμός του προϋπολογισμού.
- Οι επιχειρήσεις δεν μπορούν να εντοπίσουν και να αφομοιώσουν την νέα ακαδημαϊκή γνώση

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι εφαρμόζοντας ορθά και πιστά τα Ευρωπαϊκά πρότυπα και τις Πολιτικές της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης για την Έρευνα, την Τεχνολογική Ανάπτυξη και την Καινοτομία και ενθαρρύνοντας τις κατάλληλες συνεργασίες και συνέργειες μεταξύ των ιδιωτικών και δημοσίων φορέων, αλλά και των ερευνητικών ιδρυμάτων με τις επιχειρήσεις, η Περιφέρεια Κρήτης αποβλέπει στο να μετατραπεί σε μια αυτοδύναμη, ισχυρή, βιώσιμη και οικονομικά ανεπτυγμένη Περιφέρεια.

Τέλος, σύμφωνα με την Έρευνα Αξιολόγησης της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης της Περιφέρειας Κρήτης τον Οκτώβριο του έτους 2019, για τη νέα Προγραμματική Περίοδο 2021-2027, προτείνεται:

- Απλούστευση της διαδικασίας υποβολής προτάσεων.
- Πιστή τήρηση των χρονοδιαγραμμάτων εκπόνησης και δημοσίευσης των προσκλήσεων χρηματοδότησης.
- Στήριξη και ενίσχυση της νεοφυούς επιχειρηματικότητας.
- Διαμόρφωση θεματικών κοινοτήτων.

Βιβλιογραφία

➤ Ξένη Βιβλιογραφία

Centre for Strategy and Competitiveness, 2011. *Smart specialisation in Europe: European Specialisation Data by Region*. Stockholm School of Economics.

European Commission, 2010, Europe 2020. *A strategy for smart, sustainable and inclusive growth*. COM, 2010, 2020 final, CEC, Brussels.

Foray, D. & Goddard, J. & Beldarrain Goenaga, X. & Landabaso, M. & McCann, P. & Morgan, K. & Nauwelaers, C. & Argilés – Ortega, R., 2012. *Guide to Research and Innovation Strategies for Smart Specialisations (RIS3)*.

Foray, D. & Beldarrain Goenaga, X., 2013. *The Goals of Smart Specialisation, S3 Policy Brief Series No. 01/2013*.

OECD, 2013. *Innovation- driven Growth in Regions: The Role of Smart Specialisation, PRELIMINARY VERSION*.

Papamichail, G., Rosiello, A. & Wield, D. 2018. Capacity-building barriers to S3 implementation: an empirical framework for catch-up regions. *Innovation: The European Journal of Social Science Research*, 1-19.

➤ Ελληνική Βιβλιογραφία

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2012.
Στρατηγικές Έρευνας και Καινοτομίας για Έξυπνη Εξειδίκευση
- Πολιτική Συνοχής 2014 - 2020.

Κομνηνός, Ν. & Σεφερτζή, Ε., 2014. *Εξυπνη Εξειδίκευση στην Ελλάδα 2014-2020, Στρατηγικές για Έρευνα, Καινοτομία και Παραγωγική Ανανέωση*. Επιστημονικό Συμβούλιο της Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών.

Κομνηνός, Ν., 2014. *Βιομηχανία έντασης γνώσεων στην Ελλάδα: Στρατηγικές και προοπτικές στην περίοδο 2014-2020*. Διαθέσιμο στη: <http://www.urenio.org/komninos/wp-content/uploads/2014/02/2014-AUTH-Symposio-Poia-Ellada-NKomninos.pdf> [Ανακτήθηκε 02 Φεβρουαρίου 2020].

Μαλούτας, Θ., 2015. *Οι Περιφέρειες και οι τοπικές κοινωνίες της χώρας καλούνται να αναγνωρίσουν και να αξιοποιήσουν τα ανταγωνιστικά τους πλεονεκτήματα*. Διαθέσιμο στη: <https://www.ekt.gr/el/magazines/interviews/19089> [Ανακτήθηκε 01 Φεβρουαρίου 2020].

Περιφέρεια Ιονίων Νήσων, 2015. «*Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης για την Περιφέρεια Ιονίων Νήσων*». Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Ιονίων Νήσων.

Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, 2015. «*Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης για την Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου*». Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης.

Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας, 2015. «*Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης για την Περιφέρεια της Στερεάς Ελλάδας*». Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης ΕΠ Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας.

➤ **Διαδικτυακές Πηγές**

https://www.espa.gr/elibrary/RIS3_Krete_20150323.pdf

<https://www.kowi.de/Portaldata/2/Resources/fp/report-knowledge-for-growth.pdf>

<http://www.oecd-ilibrary.org/>

<https://www.maxmag.gr/epichirimatikotita/exypni-exidikefsi-chrimatodotisis-stin-ellada/> - Έξυπνη Εξειδίκευση – Χρηματοδοτήσεις στην Ελλάδα

<http://socialpolicy.gr/2016/08/%CE%B7-%CE%BD%CE%AD%CE%B1-%CF%83%CF%84%CF%81%CE%B1%CF%84%CE%B7%CE%B3%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%B5%CF%85%CF%81%CF%8E%CF%80%CE%B7-2020-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%B7-%CE%BA%CF%81%CE%B9%CF%84%CE%B9.html> – Η νέα Στρατηγική "Ευρώπη 2020" και η κριτική αποτίμηση της κοινωνικής διάστασης στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης

<http://www.gsrt.gr/central.aspx?sId=120I466I1396I646I496396> – Στρατηγική Ευφυούς Εξειδίκευσης

https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/2014/smart_specialisation_el.pdf - Εθνικές/Περιφερειακές Στρατηγικές Καινοτομίας για Έξυπνη Εξειδίκευση

<https://www.rc.auth.gr/Documents/Uploaded/eecbdf9e-8138-4633-a6eb-8e34811fd3fd.pdf> - Σχέδιο έξυπνης περιφερειακής εξειδίκευσης για την προώθηση της ανταγωνιστικότητας, της έρευνας και της καινοτομίας

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/ALL/?uri=CELEX%3A52010DC2020> - ΕΥΡΩΠΗ 2020 - Στρατηγική για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη

<https://www.espa.gr/el/pages/staticRIS3.aspx> - Στρατηγική Έρευνας και Τεχνολογίας για την Έξυπνη Εξειδίκευση - RIS3

http://www.gsrt.gr/Financing/Files/ProPeFiles19/RIS3V.5_21.7.2015.pdf - Εθνική Στρατηγική Έρευνας και Καινοτομίας για την Έξυπνη Εξειδίκευση 2014-2020

<https://www.espa.gr/el/pages/staticEurope2020.aspx> - Ευρώπη 2020

https://www.espa.gr/elibrary/%CE%95%CE%95_2020.pdf – Στρατηγική για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=LEGISSUM%3Aem0028> - Ευρώπη 2020 : η στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την ανάπτυξη και την απασχόληση

<http://ris3.crete.gov.gr/wp-content/uploads/2016/12/RIS3Crete.pdf> - Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης Περιφέρειας Κρήτης

https://ec.europa.eu/regional_policy/el/newsroom/news/2017/10/23-10-2017-smarter-growth-for-europe-s-regions-through-innovation - Πιο έξυπνη ανάπτυξη των περιφερειών της Ευρώπης μέσω της καινοτομίας

<http://epirusinnovationcouncil.blogspot.com/p/s3.html> - Πλατφόρμα S3

<https://s3platform.jrc.ec.europa.eu/s3-platform> - S3 Platform

<https://www.eesc.europa.eu/el/sections-other-bodies/other/europe-2020-steering-committee> - Ευρώπη 2020

<http://ris3.crete.gov.gr/ekthesh-2018/> - Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης Περιφέρειας Κρήτης – Έκθεση Παρακολούθησης για το έτος 2018

http://www.research.org.cy/images/media/assetfile/%CE%A3%CF%84%CF%81%CE%B1%CF%84%CE%B7%CE%B3%CE%B9%CE%BA%CE%AE%20%CE%88%CE%BE%CF%85%CF%80%CE%BD%CE%B7%CF%82%20%CE%95%CE%BE%CE%B5%CE%B9%CE%B4%CE%AF%CE%BA%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7%CF%82_S3CY.pdf

Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, 2015. «Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης για την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας». Διαθέσιμο στη: https://www.espa.gr/elibrary/RIS3_DytEllada_201502.pdf [Ανακτήθηκε 01 Φεβρουαρίου 2020]

<https://www.touristorama.com/%CE%9A%CF%81%CE%AE%CF%84%CE%B7>

<https://www.espa.gr/el/Pages/staticOPCrete.aspx> - ΠΕΠ Κρήτης

<http://ris3.crete.gov.gr/wp-content/uploads/2019/11/research-RIS3Crete.pdf>

<https://www.statistics.gr/> - Ελληνική Στατιστική Αρχή

➤ **Νόμοι – ΦΕΚ**

ΦΕΚ 1862/27-8-2015 - Απόφαση αρ. 82193/ΕΥΣΣΑ 1810 «Έγκριση Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης 2014-2020».